Поштарина плаћена у готову.

НОВИ САД
недеља
21 јануара
1940

Година VI
Бр. 18 (1.403)

ДАН

Главни уредник: ЛАЗАР АТАЛИАНЦКОВИЋ

Редакција и администрација Краља Александра 7. — Телефон: 21-03 3 — 21-06. Чековни рачун код Пошт ске штедионице у Београду број 58.460 — Поштански фах број 178 — Рукописи и фотографије се не враћају.

Независни информативни дневник

Излази свакодневно осим понедељника

Примерак 1.— дин.

Месечна претплата 20 д. за земљу 50 за иностранство

Огласи по тарифи

У области Меркејервија воде се непрекидно жестоке борбе

На Ладошком језеру, где је хладноћа попустила, борбе су настављене

Совјетски авиони бомбардовали су неколико финских градова

Хелсинки, 20 јануара. — (А. А.) АВАС јавља:

Сада се борбе развијају у области Меркијервиа на сектору Сала. Исход борби биће од великог значаја.

Совјетске трупе заузеле су јако положаје и надају се да ће, захваљући тим положајима, моћи да обезбеде везе.

У току јучерашњег дана борбе су вођене без престанка. Из приватног извора сазнаје се да је једна совјетска дивизија лишена везе са позадином услед умесног дејства финских патрола.

На Ладошком Језеру хладноћа је попустила. Војне операције поново су се развиле. Финске трупе имају досада успеха. Финске трупе уништиле су досада у току последњих борби пет совјетских борних кола.

Хелсинки, 20 јануара. — (А. А.) АВАС јавља:

Над Финском су јуче летели 450 совјетских авиона. Над самим карелиским фронтом летело је 250 авиона. Архипелаг који образују острва између Абоа и Хангеа и долина Кимене нарочито су жестоко бомбардовани. Исто тако, совјетски бомбардери бацали су бомбе над Хангеом, Еккенесом, Карјаом, Лориом, Харинкомм и Римаком. Досада се сазнаје да је том приликом само неколико лица било теже повређено. Међутим материјална штета је веома знатна. У току јучерашњег бомбардовања погинула су само два лица.

На северном фронту совјетски авиони бацили су 150 бомби између Телкосениелмиа и Кемијервиа. Све бачене бомбе, међутим, нису експлодирале. Три совјетска авиона наставила су лет ка Кемијервиу. Али до самог места нису успели да стигну.

Британске фотографије немачких војних објеката

Лондон, 20 јануара. — Министарство за информације објављује фотографске снимке које су извршили британски авијатичари приликом извиђачких летова над северозападном Немачком. Између осталих фотографија објављен је и снимак једног аеродрома код Хановера, авионске базе за полагање мина код острва Силта, и ратне луке Вилхелмсхафен.

—ооо—

„ДАС ШВАРЦЕ КОР" О ЈЕДНОЈ СЕКСУАЛНОЈ АФЕРИ У СУДЕТСКОЈ ОБЛАСТИ

Амстердам, 20 јануара. — „Дас шварце Кор", главни орган СС-трупа, тврди да је у Судетској области дошло до открића једне велике сексуалне афере неких вођа нацизма, од којих су чеворица од редовних судова осуђени као сексуално изопачени.

—ооо—

„ДЕЛО" ОШТРО ОСУЂУЈЕ СЕНАТОРА Г. ЂИДУ ВУКОВИЋА

Г. Јосип Ђидо-Вуковић, сенатор из Суботице и претседник котарске организације ХСС у Суботици, упутио је један проглас на нашем и на мађарском језику нашим суграђанима Мађарима, у коме их позива у помоћ приликом одлучивања о томе да ли ће Војводина, или један њен део, бити прикључен Бановини Хрватској. Тврдећи да је тај проглас заправо политички неозбиљан, и подвукавши да ће и сами Мађари знати оценити озбиљност тога прогласа, „Дело", орган министра правде г. др. Марковића, овако завршава свој чланак о томе: „За жаљење је само да је човеку са таквим менталитетом ХСС даровала сенаторски положај, јер Сенат, по смислу, улози и склопу свом, не изгледа погодан терен за људе који у унутрашњим српско-хрватским односима рачунају на потпору Немаца и Мађара!"

—ооо—

Изгорела фабрика вагона у Смедереву

Београд, 20 јануара. — Ноћас око једног часа избио је велики пожар у фабрици вагона у Смедереву. Изгореле су све три радионице. Штета се цени на преко три милиона динара. Истрага је у току.

Генерал г. Петар Косић, нови начелник главног генералштаба

Београд, 20 јануара. — Указом Краљевског Намесништва постављен је за начелника Главног генералштаба армиски генерал г. Петар Косић, до сада командант Београда, који је већ примио нову дужност од армиског генерала г. Симовића. На положају команданта Београда генерал г. Косић је провео од 20 новембра 1937 до 18 јануара ове године. Генерал г. Косић спада у ред оних заслужних и способних генералштабних официра који су наше командовање у минулим ратовима за ослобођење и уједињење уздигли на висок степен. Био је начелник штаба Тимочке дивизије, затим шеф Оперативног отсека Главног генералштаба, командант Дравске пешадиске бригаде, командант Прве армиске области. Генерал г. Косић је истакнут и искусан генералштабни официр, двоструки витез Карађорђеве звезде са мачевима и витез Белог орла са мачевима. *(Дан)*

—ооо—

ДУНАВ НАГЛО ОПАДА..

На новосадску железничку станицу возови и даље стижу са већим и и мањим закашњењем

Ноћашњи брзи воз из Београда каснио је 114 минута

Аутобуски саобраћај је редован, само је још увек немогућ на линији Нови Сад—Петровград

Снежни сметови изазвали су местимично веће и мање поремећаје у саобраћају, који се у Војводини ипак не осећају у толикој мери колико у неким другим крајевима. Док се у Војводини сметње појављују у већем и мањем закашњавању возова, на извесним линијама ван Војводине обустављен је сваки железнички саобраћај. Тако су укинути брзи возови Београд — Сарајево бр. 306 и 305 због јаких сметова. На прузи Генерал Хаџи — Пресек, како смо овог тренутка извештени, обустављен је целокупни саобраћај због завејане пруге. Исто тако смо информисани да се обуставља целокупни саобраћај на линији Параћин — Доња Ђуприја — Равна Река и Параћин — Зајечар.

На новосадску железничку станицу возови и даље стижу са закашњењем, нарочито међународни, док унутрашњи саобраћај засада стоји добро и, с обзиром на пролећно време у току данашњег дана, може се очекивати и даље побољшавање. Ипак, закашњења која се и данас бележе чине доста неугодности путујућем свету. Нарочито су велика закашњења од поноћи забележена у међународном саобраћају. Тако је брзи воз Суботица — Београд, који редовно стиже на новосадску железничку станицу у 5.23 часова, данас стигао у 7.20. Брзи воз Београд — Суботица стигао је у 10.40 часова, док је требало да стигне у 9.30, па је тако каснио 70 минута.

У унутрашњем саобраћају су мањи поремећаји, а, уколико их има, они су последица неуредности у међународном саобраћају, очекивања њиховог доласка, а донекле и последица отежаног загревања и снабдевања возова. Брзи воз Суботица — Београд, који стиже у 19.55 на новосадску железничку станицу, синоћ је стигао у 20.42 часова и каснио 47 минута. Суботички воз, који стиже у 21.08, стигао је са 30 минута закашњења. Брзи воз из Београда, који је требало да стигне у 0.20, стигао је у 2.14 часова са закашњењем, дакле, од 114 минута. Овај воз је ноћас имао највеће закашњење. Воз из Београда, који стиже у 2.04, стигао је у 3.50 и каснио 104 минуте. И вицинални возови имали су јутрос закашњења.

Аутобуски саобраћај је редован, само је обустављен и још увек се не врши саобраћај на линији Нови Сад — Петровград, јер је немогућ прелаз преко Тисе скелом.

Стање леда на Дунаву је исто као и пре десет и петнаест дана. Лед стоји више железничког моста у Новом Саду, док на осталим местима нема леда засада, само нешто поред обала. Вода опада непрекидно и убрзано. Док је ниво воде на Дунаву још прекјуче бележио 364 сантиметара, јуче је вода пала на 316, а данас је ниво свега 276 сантиметара. Очекује се и даље опадање.

Према последњим извештајима стање снега и температуре у Фрушкој Гори било је данас ово: температура у 8 сати ујутру: — 11 степени; висина снега старог 15 см., новог 30 см., квалитет снега за скијање: одличан пршић; небо је облачно, ветра нема. Барометар претсказује хладно, мирно време.

Састанак Гафенку — Цинцар-Марковић у Оравици

Берн, 20 јануара. — Овдашња радио станица саопштава да је румунски министар спољних послова г. Гафенку отпутовао из Букурешта на састанак који ће у месту Оравици, на румунско-југословенској граници, одржати са југословенским министром спољних послова г. др. Цинцар-Марковићем. Министри спољних послова конферисаће у вези са претстојећим састанком Балканског споразума у Београду.

—ооо—

АНТИКОМУНИСТИЧКИ ПАКТ ЈОШ ВАЖИ — ТВРДИ „ДОЈЧЕС ФОЛКСБЛАТ"!

Расправљајући о односу између Рајха и Совјета, данашњи „Дојчес Фолксблат" тврди нешто што изненађује, а што, уосталом, изгледа да апсолутно није тачно.

„Било би погрешно када би се, у временима пуним догађаја, политика европских држава просуђивала по једној уобичајеној шаблони, и по њој покушао да тумачи ток догађаја пун најразноврснијих промена. Например, не треба заборавити да Немачка, и поред свога пријатељства са Русијом, није отказала досада Антикомунистички пакт са Италијом и Јапаном".

Италија и Јапан тврде, како је опште познато, да је Антикомунистички пакт аутоматски престао да важи. Не немачкој страни само „Дојчес Фолксблат" тврди супротно.

Црвени милитаризам

Црвени властодршци унели су у међународну дипломатију изигравање устаљених појмова и прекршавање дате речи.

Њихова схватања о међународним обавезама штетно су утицале и на остале.

Њихова пропаганда била је узор за каснији „рат нерава"

Још много пре почетка садашњег рата у Москви се спремало оружје против Версајског уговора.

Потпуно свесно они су желели Европски рат ради спровођења Светске револуције.

Они су омогућили садашњи рат потписивањем Совјетско-Немачког пакта 23 августа 1939 године.

Сада они прелазе на другу етапу свог пакленог плана:

Стаљин је почео реорганизацију војних снага Светске револуције. Стаљинов парламенат који је усвојио нови војни закон о организацији црвене војске није случајно 1 септембра 1939 године односно првог дана Европског рата.

Потпуно милитаризовање целе државе и стварање огромних резервних маса обвезника циљ је овог Закона.

Према томе закону регрути се позивају под оружје када наврше 19 година (у осталим државама тек када наврше 21 годину). Омладина која заврши средњу школу одмах се регрутује па тек онда на високе школе (док је свуда обратно).

Овај Закон је без преседана у историји. Али гвоздена политика стварности налаже црвеним војним властима спремити потребан број подофицира кадра у коме моментално црвена армија оскудева.

Тек свршени матуранти одмах се упућују у трупне подофицирске школе на отслужење трогодишњег војног рока, док обични регрути служе војску само 2 године. У ратној морнарици војни рок је 5 година.

Укупна количина обвезника повећана је уврставањем и обвезника од 40—50 година у резервну војску што раније није био случај.

Искоришћавање ових контингената предвиђено је за помоћну службу у позадини.

Нови Закон укида скоро све повластице (скраћени рок) за хранioце задруга, што ствара могућност искоришћавања кентингента од 1,500.000 годишње .

Дакле према новом Закону у мирно доба војска броји око 2,500.000 људи.

Значи црвена војска ће бројати од 15 до 18 милиона војника у мобилном стању. Ова мобилисана армија претставља 8% до 10% целокупног становништва С. С. С. Р.

Те цифре нису потпуне пошто није урачуната омладина која се подвргава претходној војној обуци и чланови помоћних војних организација од којих је само Осоавиахим (Организација против напада из ваздуха и заштите од бојних отрова) броји од 4 до 6 милиона чланова.

Ова огромна војска нема за циљ да брани границе које нису угрожене. Совјети повећавају своју војну снагу за напад. Томе служи за пример Финска.

СТАЉИН ПРИПРЕМА СВЕТСКУ РЕВОЛУЦИЈУ

Каква ли ће бити његова тактика?

То се најбоље види из напада црвених вођа на колонијалне државе: појачати у тим државама комунистичку пропаганду, те после у згодном тренутку, т. ј. када деморализација у тим државама дође до врхунца покренути огромне масе црвене војске.

Смешно је борити се противу ове опасности полумерама. Треба се само сетити речи Начелника Политичке Управе црвене војске који је рекао на осамнаестом Конгресу Комунистичке партије „црвена војска испуниће свој интернационални задатак и повећа ће број Совјетских Република".

То није руски империјализам. То је револуционарни покрет који има за задатак да покори цео свет, и који усавршује своју војну снагу припремајући се за одлучну битку.

Треба се борити не противу Русије него противу тога покрета. Треба се борити и то што пре док Стаљин није спровео у живот своје циљеве.

РУСКА ПОЛИТИКА У БУДУЋНОСТИ

Русија претставља читав континенат са геометриским центром негде на истоку од Урала. Са својих 183,000.000 становника, 21, 000,000 кв. км. и неисцрпним природним богатствима, она претставља територијалну, економску и етнолошку целину која се може упоредити једино са америчким континентом.

Захваљујући своме геополитичком положају Русији нису потребни нити територијалне експанзије, које могу само нашкодити њеном јединству, ни колоније пошто Русија располаже великим количинама сировина. Питање Дарданела престаје бити актуелно услед великог развитка ваздушног саобраћаја, као и искоришћавање великог северног морског пута.

С друге стране руски континент је дезорганизован услед рата 1914 године, револуцијом и 25-огодишњим експеирментима комунистичког режима.

То су две полазне тачке од којих мора полазити сваки који би желео да расмотри будуће политичке путеве нове Русије.

ПИСМО »ДАНУ« ИЗ ПРАГА

...Парче хлеба или меса не можеш добити ако не чекаш у реду са овереном картом...

Божић у центру Прага

Праг, почетком јануара. — Два Божића, многобројне празнике и много дана провео сам у Прагу и посматрао пун поноса културни, привредни и технички напредак најмлађе расе у Европи — Словена. Као Словен, уживао сам у њиховом напретку на свима пољима рада, а њихове идеје и исповедања слободе, права и свега човечанског заносиле су ме до беспућа. У тим моментима сам уживао и пуштао машти на вољу да сања о величини Словенства и да ствара илузије о будућности Словена; да кује планове нечега новог, нечега што ће доћи, нечега што ће се тек родити...

Никада нисам ни помишљао да ћу доживети жалосне дане и да ћу провести један жалостан Божић у томе дивном Прагу, на трећем спрату старе бавокне улице, у близини древних и историских и краљевских Храдчана, недалеко од залеђене Влтаве, крај Карловог Моста.

У истом стану, у близини свих историских споменика, украса прашке прошлости, посматрао сам много пута старе Светотинске торњеве, [illegible]шиновску сенку гордих Храдчана [illegible] и уживао у животу који се овде одвијао, у животу о којем је много писано и говорено и о којем је — поред свега — веома мало речено.

Данас се [illegible] то умногоме разликује од златне [illegible]ности „златнога" Прага. Понеки пут помислим да ме обузима тешка [illegible]лија, или да ме савлађује слабост и када се борим против онога што знам да је веома тешко победити, а касније, ипак, установим да то није слабост, већ група и крвава стварност тешког доба које преживљујемо, посматрана отвореним очима.

*

Соба хладна. Напољу замагљено Бадње вече. Кроз снег, који непрестано пада, не пробија ни један зрачак светлости. Тако је данас, а тако је и сваког другог дана. Родили смо се у крви, у времену Балканског и Светског рата, па зар у њој треба и да завршимо?!...

Бадње вече... Пусте улице губе се у магли. Нема светлости. Ни весеља. Ни живота. Ко да се весели? Или, могуће, треба да се држимо оне Буридановe:

— Смеј се стварима, да не би морао плакати због њих!...

Највећи празник људи који верују у Христа, који се свугде очекује и прославља са највећим одушевљењем, као празник мира међу људима добре воље, као празник љубави и веровања да зло мора проћи и да братство, љубав и мир међу људима мора доћи. Тога дана, када је у свакој кући у Југославији затрептало кандило, када су запаљене хиљаде свећа у многобројним црквама и на божићним јелкама, уз пратњу звона са појединих звоника, Праг ћути као никад; живи у мраку под окриљем магле. Божић је овде прослављен без мало, горе него сваки други дан, јер је Чесима још увек у сећању прослављање Божића прошлих година, када су живели у изобиљу и задовољству и када су од тога празника очекивали многа изненађења и велике радости. Рођен дан Богочовека прослављен је ове године без прославе, без одушевљења, без радости. А како да се и прослави када ни парче хлеба, или меса, не може добити без „колоне по један" — чекања у реду, са овереном картом?!... Божић је прослављен као да то и није 1940 година од рођења најбољег и најсветлијег међу добрима и светлима. Некада, у те дане, блештећи град пун свега лепога и доброга, личио је ове бадње вечери, без светлости, на гробницу у којој се само ту и тамо назире кроз маглу торањ многобројних цркава. Чеси су утучени и нису прославили рођење Миротворца, јер, опкољени милијонима кубних метара туђе атмосфере, спавају типичним словенским „летаргичним" сном, не верујући ни у шта и чекајући боља времена.

Понегде у пивоварама, на периферији, пије се пиво, читају се дозвољене новине и препричавају дневни догађаји. Говори се о фронту и о људима који свакодневно падају. Понекад о глади, која се из дана у дан све више приближава. Једино што је још остало из старих, добрих времена, то је понеки добар позоришни комад, и у позоришту ми, странци, Чеси и Чехиње заједнички проводимо ове дане, а заједнички се и тешимо...

АЛЕКС.

СВЕЧАНОСТ „СВЕВИЈЕ" У БЕОГРАДУ

Данашњи „Дојчес Фолксблат" јавља да је академска секција „Свевије" месне групе „Швапско-немачког Културбунда" у Београду одржала једну свечаност. После поздрава „друга" Варадија (је ли то син бившег мађарског сенатора г. др. Имре Варадија?) одржан је концертни део. Међу многобројним посетиоцима виђени су саветници немачког посланства г. г. др. Герт Фајне и Едвард Лурц са многом господом из посланства, заступници немачке колоније из Београда, и многобројни Немци из околине, па и из Новог Сада.

—ооо—

400 ВАГОНА ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ПШЕНИЦЕ ЗА ИТАЛИЈУ

Београд, 20 јануара. — Један италијански брод товари у Сплиту 400 вагона југословенске пшенице за Италију.

?

Како јављају белгиски листови, совјетски посланик у Брислу Рубињин направио је скијашки излет и том приликом сломио ногу.

Како то да се дипломатски представник „најпролетерскије“ влаче на свету бави и тако скупим буржоаским спортовима као што је скијање?

Siera

радио

снижене цене са 5% за Божић

РАДИО-ЛУКС Краља Александра 24 и ГЕЛБ Краља Петра II бр. 23.

НАШЕ ПОЛИТИЧКЕ АНЕГДОТЕ

МИЛУТИН ГАРАШАНИН И НОВИНАР

Познато је да је Милутин Гарашанин био велики противник Јована Ристића, краљевског намесника. Једном приликом дође Гарашанину, још док је био претседник владе, један београдски новинар и донесе му две карикатуре: једну његову и једну Ристићеву, па му рече да би их објавио, али додаде да за Ристићеву карикатуру тражи награду од 50 дуката.

— А колико би стајало објављивање ове моје карикатуре? упита Гарашанин.

— Ништа.

— Е, онда објави ову моју пошто је јевтинија.

ГИГА ГЕРШИЋ И СТИДЉИВИ ПРАКТИКАНТ

Познати правник Гига Гершић био је извесно време министар правде. Долазећи у министарство и одлазећи он је увек пред улазом у зграду наилазио на скромно обученог човека који му је скидао шешир. То је трајало двадесетак дана и, на крају крајева, досадило Гершићу. Он позва начелника општег одељења и упита га:

— Ама ко је тај човек пред вратима?

— Један сиромашак који би хтео да буде постављен за практиканта.

— Постави га!

— Немамо кредита...

— Е, онда отпусти мене, а постави тога човека, већ ми је досадило да се с њим поздрављам четири пута дневно.

АПОЛО

Чекаћу те

Корине Лухарин
Жан Пјер Аумон

ОДЕОН

Јунаци арена

У гл. улогама Браћа Фиц

РОЈАЛ

II завршни део

3 легионара

Поводом рођендана Њ. Кр. Вис. Краљевића Томислава

У Енглеско-југословенском дечјем санаторијуму у Ср. Каменици приређена је лепа свечаност

која је малим болесницима пружила утехе и наду у оздрављење

По највишем благовољењу Њ. В. Краљице Марије, а поводом рођендана Њ. Кр. Височанства Краљевића Томислава, у Енглеско-југословенском дечјем санаторијуму у Сремској Каменици, прерађена је, јуче по подне, лепа приредба са одабраним програмом за мале болеснике, који ту налазе лека својој тешкој болести. Њ. В. Краљица Марија, узорна Мајка нашег младог Краља и младих Краљевића, поред старања које указује Својој Деци, велику пажњу поклања и свој осталој југословенској деци. Поред врло активног учешћа у раду многих друштава и установа којима је циљ старање и заштита деце, Она нарочиту бригу посвећује лечењу болесне деце. Њеном настојању и обилатој материјалној помоћи има се захвалити што ова установа, Енглеско-југословенски дечји санаторијум већ дужи низ година враћа здравље деци која су већ на почетку свога живота осетила дејство једне од најстрашнијих бољки од којих човечанство пати.

Рођендан Њ. Вис. Краљевића Томислава претставља за мале болеснике један од најрадоснијих дана у њиховом мирном болесничком животу. Тај дан доноси им читав низ лепих изненађења и радости које им омогућују да заборave на своју бољку која их је привезала за постељу и да са више наде очекују и верују у своје оздрављење.

У присуству изасланице Њ. В. Краљице Марије, дворске даме гђе Доре Дунђерски, коју је на челу особља болнице дочекала и поздравила управница санаторијума г-ђа др. Катарина Мекфилд, а у име болесника предао је букет цвећа мали Жарко Ђорђевић, отпочело је извођење програма. Одлични артисти и уметници извели су низ интересантних тачака које су много развеселиле мале болеснике. Извођењу програма присуствовали су још и многи гости: изасланик г. Бана, начелник Просветног одељења г. др. Милан Петровић, изасланик команданта Прве армисске области, пуковник г. Герба, потпретседник општине г. др. Обрад Милутиновић са супругом, г. Душан Рухић, секретар Бановиског одбора Црвеног крста и други.

На почетку програма одржао је леп говор о значају дана г. Анта Анђелковић, секретар београдског Ауто-клуба, коме припада видна заслуга за организовање програма. Он је указао на родитељско старање Њ. В. Краљице Марије за сву децу као и на љубав Њ. Кр. Вис. Краљевића Томислава према Његовим вршњацима, којима је, Својим писмом из Енглеске, где се налази на школовању, омогућио да уживају у занимљивом програму који ће имати прилике да виде.

Завршавајући свој говор, г. Анђелковић је позвао децу да се захвале изасланици Њ. В. Краљице на високој пажњи и кликнуо: „Да живи Њ. В. Краљица, да живи Узвишени Краљевски Дом!“ што су сви присутни одушевљено прихватили.

После тога, на велико задовољство деце, извођен је програм у коме је било: рецитација, гимнастичких тачака; затим је показао своје вештине чувени имитатор животиња г. Милош Гадојковић; сестре Наранџић извеле су две балетске тачке; чувени оркестар г. Ерне Жиге, који је недавно свирао и пред Њ. В. Краљем, извео је неколико одабраних музичких тачака; затим су играле балет мале балерине Милена Фратуцан, Лили Лихтенберг и Антонија Савиншек; нарочито су одушевили мале гледаоце г. Костолањи са својом лутком Ђиром, затим комичари Браћа Миних, Трио Стефанес, Дрожо и Бењамин, који су својим вратолијама и вештинама изазвали буру смеха.

Пошто је програм завршен, изасланица Њ. В. Краљице, дворска дама г-ђа Дора Дунђерски, пошла је од кревета до кревета и сваком малом болеснику је предала поклон Њ. В. Краљевића Томислава, пакетић слаткиша и слику. То је изазвало одушевљење код деце која су топло захваљивала на високој пажњи која им је указана.

Г. др. Бранко Манојловић, лекар, одржао је затим говор у коме је на топлије захвалио Узвишеној заштитници Енглеско-југословенског дечјег санаторијума, Њ. В. Краљици Марији јер благодарећи Њеној помоћи санаторијум може да обавља своју здравствену мисију. Затим је одао признање великој пријатељици нашег народа, гђи др. Катарини Мекфилд, која је у најтрагичнијим данима много помогла нашем народу па и сада наставља свој плодан рад у борби против једног од највећих зла, туберкулозе костију. Захвалио је затим г. Анти Анђелковићу на великом труду око организовања програма и на крају је замолио претставнике Бана и Новосадске општине да пораде на том да се ова установа што боље материјално обезбеди и да се субвенција коју она добија по могућности још повећа.

После тога г. Анта Анђелковић, секретар београдског Ауто-клуба, предао је гђи др. Катарини Мекфилд износ од 12.000 динара колико је изнео чист приход претставе приређене на дан 9 јануара, у Народном позоришту, поводом рођендана Њ. В. Краљице, у корист Енглеско-југословенске дечје болнице, у Сремској Каменици.

Тиме је ова лепа свечаност завршена па су гости и извођачи програма послужени а затим се изасланица Њ. В. Краљице опростила од присутних и, бурно поздрављена, напустила просторије санаторијума.

Бројно стање нашег народа у Војводини

Др. Владимир Марган

Под горњим насловом публиковао је г. др. Никола Продановић у „Дану“ (19 и 20 новембра о. г.) два занимљива и паметна чланка о бројном назадовању нашег народа у Војводини. Чињенице су, нажалост, истините. О овом питању, проблему наталитета, писало се и код нас доста. Још пре рата упозорио је на опадање српског живља у Војводини проф. др. Милан Јовановић — Батут. „Тако су Срби у Мађарској само 1903-4 године изгубили преко 10.000 душа, више него ма која друга народност. Привредна вредност ових изгубљених живота износи преко 20 милиона круна“. За она времена велики број. Код Срба — вели он — рађа се на 10.000 становника годишње 14 душа мање, а 47 душа умире више него код осталог становништва. Колики је био силан губитак Срба показује нам један преглед о општинама: Мартонош, Кањижа, Петрово Село, Стари Бечеј и Фелдварац. У овим селима живело је свега године 1828 Срба 23.662, Мађара 37.226, мање Срба 13.564; 1906 г. Срба 20.590, Мађара 82.713, мање Срба 62.123; 1909 г. Срба 21.612, Мађара 93 хиљ. 418, мање Срба 71.806.

У Потиској области Бачке било је г. 1928 Срба 51.356, Мађара 67 хиљ. 798, мање Срба 16.442; године 1905 Срба 41.543, Мађара 97.479, мање Срба 55.936.

Опадање било је, дакле, силно, нагло, управо катастрофално. Овакав пад није забележио ни један народ, па ни француски.

У предратним деценијама опадање наталитета показује се и у другим крајевима где живе Срби, па је ова „бела куга“ захватила и један део краљевине Хрватске.

Ширењем и наглим напредовањем мађарског и немачког језика ишао је упоредо и пад броја хрватског и српског становништва у Хрватској. У периоду од г. 1891—1900 од осам жупанија и од 70 котара половина имала је пасиван популациони биланс. Сви котари са словенским живљем бележили су пасивни популациони биланс, напротив котари са несловенским становништвом имали су активни биланс.

У идућем периоду, 1901—1910, ни једна жупанија није била више активна, а од 70 котара 60 је било пасивно и само градови, услед прилива страног становништва, били су активни у приросту.

Др. Бојан Пирц, у једном досада још недовољно запаженом свом раду („Опадање становништва у Славонији“), показао је прилике око рађања и умирања у пет славонских срезова (Жупања, Винковци, Брод, Вуковар), са 49 општина. Он каже: „Незапамћена смртност у Славонији...“ „Наилазимо на највеће наталитете тамо где има српско-хрватског елемента најмање... И срез жупањски, који показује најмањи наталитет, има највише чистих Хрвата... Из тога можемо закључити да су Немци део становништва који дају насељу вишак наталитета... Нарочито имају просечно много већи број живорођене деце досељеници из удаљених крајева... Изгледа да су Хрватска, Славонија, Босна и Херцеговина и Војводина делови наше државе са највећом смртношћу.. Смртност одојчади у пет срезова Славоније највећа је код Срба и Хрвата, а најмања код Немаца... Тако се може рећи да је витални индекс за Хрвате најслабији, па онда долазе Словаци, Мађари, Срби, Немци, а највиши имају Русини“. Дајемо ова места из споменутог дела без коментара.

Др. Сабин Мануила, директор Државне статистике у Букурешту, показао је колике су огромне разлике у наталитету код истог народа. Бес примерни хиперрекорд показује у Румунији округ Тулча са 69,7 про миле, док у суседству наше државе, у Крашовској жупанији, наталитет износи једва 18,6, а поред великог морталитета популациони губитак за последње две декаде износио је 10,2%! За проучавање оваквог катастрофалног пада изишла је комисија од стручњака у месецу септембру 1937 у село Каково — источно 30 км. од Вршца. Седницама је присуствовао и сам краљ Карол Други. Шта је решила комисија, није нам познато, само толико знамо да се прилике нису побољшале.

Већ је толико пута казано и показано да је опадање наталитета свеопшта појава у свима културним земљама. У Француској већ скоро пола века популациони биланс је пасиван. Од деведесетих година прошлог столећа и у Немачкој се опажа стално опадање наталитета. Пасивни биланс, или само врло мали бројни напредак, показују скоро све западне европске земље. Напротив велику популациону експанзивност имају источне земље. За последње две декаде становништво Југославије порасло је са око 4 милиона, а пораст становништва у Русији износи преко 37,5 милиона! Становништво Европе повећало се током једног столећа са преко 300 милиона. А становништво целога света порасло је од 1800 до 1930 од 600 милиона на две милијарде, а од тога једна четвртина живи на нашем континенту. Услед тога, мењају се и популационе размере, па се помера и геополитичко тежиште из једне области у другу са свима тешкоћама у међународном и унутрашњем животу у свима земљама. Последице су јасне: класне социјалне борбе у свима земљама, а трвење и ратови међу државама. Још су теже и судбоносније биле социјалне и културне последице. У отежаној борби за опстанак, у међународној све већој и све оштријој утакмици, прогресивно су расле и тешкоће, па се услед повећане производње и културног напретка у све већој мери дизао и стандард живота са све већим потребама и захтевима. Тако се ова спирала културног развитка дизала на више све до слома, до друштвене и привредне катастрофе. Последице оваквог развитка морале су се најпре осетити код саме популације, а пре свега код наталитета, јер је и морталитет пао. Али најфаталнија последица овог тока и развитка погодила је не само квантитативну, већ поглавито квалитативну страну популације, услед чега су се све у већој мери погоршале и наследне супстанце, те се све више испољавала детериорација целог друштва са фаталним појавама и последицама Природа не даје ништа цабе; квантитет увек се шири на штету квалитета и тако се крећемо у једном зачараном и затвореном кругу без излаза. Није, дакле, чудо, што се све више шири уверење, што се све више пише и проповеда: дошао је крај европске културе!

„Да ће при овој грозничавој и бездушној утакмици најпре пропасти бела, а за неколико коњских глава касније црна и жута раса, изгледа да је већ постало јасно и неким расним теоретичарима. Уосталом то је за нас од мање важности према оној стварности да је пропаст свију неизбежна. Нас сада не интересује да ли ће механизирано човечанство живети још неколико стотина или неколико хиљада година, већ нас интересује сам ток механизације... И ако се не деси неко чудо, мораће данашња цивилизација неминовно и потпуно да уђе у „Дух“ и да доврши своју пропаст“, каже Клагес.

С правом је рекао проф. Макс фон Грубер: „Култура бере стално најлепше и најбоље цвеће из баште народа, те се њима кити и предаје их увенућу. Такав један процес непрекидног истребљења најбољих мора да води осиромашењу народа у погледу талената и до потпуног усахнућа његових најбољих снага, као што је то заиста и опажано у старој Грчкој и у Риму“. Тако нам историја свега пружа довољних примера да су цела племена и народи услед противселективног процеса потискивани, бољи и они друштвени слојеви који су створили величину и своју културу били су постепено потиснути, те су најзад морали да уступе своја места робовима и досељеним олошима.

У другом столећу пре Христа пише грчки историчар Полибије о приликама у Јелади: „За моје време страдала је цела Јелада од малог броја становништва и уопште од малог народа, услед чега се испразнише градови, а поља нису доносила више плодове, ма да нас нису погађали нити непрекидни ратови, нити заразне болести, јер се народ предао обести и лењости, те се многи не хтедоше више женити, па и када су се оженили, не хтедоше децу подизати“. Тако је и Рим страдао, па је најзад пао као жртва својих пролетера и олоша. Један римски цар је са болом рекао својој околини: „Колика нам прети опасност када би нас наши робови почели пребројавати“! А Сенека, римски филозоф, пише: „Неке госпође из високог друштва рачунају године не по конзулима, већ по својим мужевима, од којих се разводе, да би се удале за другога, па да се опет разведу“.

Јелада и Рим морали су пасти и пропасти једино услед тога што се нису за време постарали да се носиоци културе, који су створили величину Атине и Рима, одрже и размноже, већ су дозволили да их преплави бујица и талог друштва. Овај исти или бар врло сличан друштвени ток и развитак преживљујемо и ми данас и цело наше друштво. Немири и борбе, преврати, револуције и ратови у целоме свету, кризе и беспрекидне кризе свију вредности могу се свести на један чинилац, на силу и на насиље оног мрачног, намргођеног, насилног човека одоздо под вођством дешперадера и пустолова великог стила, мрачњака и дегенерисаних, болесних и умно оболелих.

И грчко-римска култура увидела је — доста касно — откуда јој прети опасност, па је и преузела извесне мере одбране. Тако је донесен закон (Лекс Папиа Попеа), па су предузете и друге мере за унапређење брачне плодности и повећање наталитета. Но све ове мере остале су без успеха. Покушало се са полигамијом и са промискуитетом итд. Најзад се прешло на моногамију под заштитом догматског учења. Па и овај систем имао је само дотле успеха док је био у складу са биотичним вредностима, са захтевима физиолошких и биолошких закона. И тако је морао и овај систем да претрпи слом. Друштво, црква, школа и све културне установе су управо негација сваке биотичне вредности, јер је — као што је Клагес рекао — механизирање, шаблонизирање, нивелисање свега индивидуалнога — сви су људи једнаки! — данас већ тако јасна тенденца целе наше културе, да она нема потребе да ту своју намеру покрива и прекрива. Зато је руска култура предосећала и увек осуђивала европску цивилизацију, која је, нажалост, баш њој дошла прво о глави. Осећа и увиђа то и онај бољи део културног света и на западу. Па су с том намером и заведене разне мере, донесени закони, па се проповеда и расна теорија, и таквог смисла има и онај проглас немачком народу: „Натраг аграрној држави!“

Да ли ће се овај судбоносни ток зауставити: лепим речима, китњастим фразама, тирадама, декламацијама, прогласима, саветима, повицима, пактовима, уредбама итд., није тешко погодити. Мере, које су потребне морају бити опсежне, систематске, органске. Оне се морају заснивати на другим основама, теоријама, законима, постулатима, на законима и постулатима: биологије, физиологије, карактерологије. Један покрет, ма како он био узвишен и племенит, сам по себи неће моћи да постигне ни најмањи успех, као што је то постало већ јасно и неким расним теоретичарима (Клагес). Ово је заиста један врло компликован, тежак, па и судбоносан проблем, коме треба наша социјална политика и цела наша култура, а пре свега баш настава, да поклони највећу своју пажњу, и то још сада хитно, јер ће сутра бити већ касно! Утакмица народа је данас тако грозничава и бездушна, да је довољна и једна коњска глава, да истрче пред нама други и да доживимо пораз.

„Пента“
Најбоља домаћа средства за масажу. Добија се у радњама и код главног продавца
Апотека „Змија“, Сомбор
100 постотни биљни сок, само у 5-угластим флашама. Цена је 12 дин.
ПЕНТА ...D.

Код афекције желуца и црева у почетном стадију врло добро користи врело Темпел или Стирија

Rogaška slatina

Око 800 сиромашних грађана у Сомбору досада је обдарено намирницама и оделом

Сомбор, 20 јануара. — Акција за прикупљање Зимске помоћи, коју је на иницијативу сенатора г. др. Косте Поповића, повео социјални одбор, дала је до сада веома лепе резултате. После првог прилога г. др. Поповића од 10.000 динара, овлаштени сакупљачи зашли су међу имућније грађанство и нарочито привреднике, који су и овога пута дали доказа о своме социјалном осећају и старању за незбринуте. Г. Јован Кристифоровић и градски саветник г. Сава Стеванов са осталима прикупили су у готовом новцу и намирницама прилога у вредности до 85.000 динара. Одбор за расподелу прилога разделио је већу количину намирница, топлог одела и огрева најсиромашнијим грађанима без разлике на веру и народност. До сада је обдарено око 800 сиромашнијих породица, жена и деце. Како се пријављу је стално све већи број грађана којима је потребна помоћ, то социјални одбор апелује на грађанство да помогне ову акцију прикупљања прилога за зимску помоћ, која ће се и даље наставити.

ЦАКОВИ
Цераде
Канаи
најјевтиније код
АВРАМА ШИФА
завода за повијање
врећа и цераде
НОВИ САД
Краља Петра II ул. 22
Телефон 24-03.
Бројеви: Јутенић
Творничко стоваришта:
морске траве, коњске длаке, кудеље, гуртна, кудељних производа.
Тражите ценовник.

ПРИПРЕМЕ ЗА СВЕСЛОВЕНСКИ БАЛ У БОРОВУ

Вуковар, 29 јануара. — Соколско друштво у Борову приређује и ове године велики Свесловенски бал, који је заказан за суботу, 17 фебруара. Многим посетиоцима још је у успомени лањски Свесловенски бал, који је био рекордно посећен, не само од Батиних радника, гумараца и обућара, него и од многих гостију из других места. Како сазнајемо, Бата ће омогућити и ове године приступ свим радницима, јер улазнице, као и остали расходи, захтеваће незнатне суме новаца. (Дан)

АНТИКВАРНИЦА
Пашићева ул, 21 купује, продаје, размењује све врсте књига и осталих предмета.

Редовно купање у Новосадској минералној водоводи значи: здравље

»Кајем се што сам убио оца, иако није заслужио бољу судбину«

Ванбрачни син убио оца злочинца

који га је натерivao да заједно с њиме врши крађе и разбојништва

А када је син одбио да пође стопама свога оца, овај је за 5 динара погађао убицу који би му сину дошао главе

Трагичан крај човека кога је милост спасла вешала а кога ни двадесет година издржане робије није могло да опамети

Сомбор, 20 јануара. — Пред великим кривичним већем Окружног суда одржано је суђење по убиству Лазара Црњанског, поседника у Бачу. За убиство су оптужени његов 19-огодишњи ванбрачни син Јован Жабаљац, пасторак 25-огодишњи Лаза Бабић и жена убијеног, Мара Жабаљац, која је осумњичена да је чувала стражу док су јој синови убијали мужа секиром, задавши му око 60 удараца.

Према оптужници Лазар Црњански је живео у дивљем браку са Маром од 1918 године и она му је довела Лазу Бабића из њеног првог брака. Синови су расипнички живели, што се оцу није свидело па је често долазило до туче. Да би могли располагати имањем по својој вољи, синови су са мајком сковали план да задаве оца, а кад им то није успело, на наговор мајке одлучили су да га убију секиром. Критичног дана, 25 јуна, дозван је у кућу и Лаза Бабић, који се у међувремену оженио и одвојено живео. Кад је око два сата отац дошао кући са вашара, синови су га за време ручка напали и претукли песницама до несвести. Тада су га наизменце ударали секиром по глави и телу, задавши му око 60 удараца. Тада су га у кориту сакрили и сместили под кревет. Јован је отворио врата и довикнуо мајци: „Мајко, можеш слободно ући, оца смо убили и више нам неће сметати!“ Мати је потом изишла пред кућу да пази не би ко наишао. Синов ису дотле опрали трагове злочина и премазали зидове и под. Сасвим спокојно, као да су заклали пиле, синови су отишли у гостиону, куглали се и попили око три литре вина. Чим се спустила ноћ, вратили су се и корито са лешом однели и бацили у један запуштени бунар, затрпавши га земљом, мислећи да ће тако заувек прикрити своје зверско дело. Један жандарм је случајно приметио трагове крви, пролазећи у близини бунара, те је тако откривен злочин, а злочинци заједно са мајком сада изведени пред суд.

На суђењу Јован мења свој исказ дат пред истражним судијом, пориче да је у злочину суделовао и Лаза, те преузима сву кривицу на себе. Јован тврди да су Лаза и мати побегли чим су видели да је између оца и њега дошло до свађе, а када су се кроз неколико минута појавили он је већ свршио са оцем.. О оцу се рђаво изражава и назива га злочиначким типом. Каже да је отац био осуђен пре рата на смрт због разбојништва и убиства, али је помилован и издржао је 20 година на робији. Чим се вратио кући, већ прве ноћи звао је сина да пођу у суседство и да краду. Како је Јован одбијао а отац често наговарао да иде с њиме у крађу долазило је до свађе и туче па је Црњански запретио да ће га и убити. Једном је хтео чак да нађе убицу, нудећи му за убиство сина 5 динара. Сталне речи очеве биле су:: „Будало једна, ако и даље служиш,, остаћеш просјак, а ако пођеш су мном у крађу живећемо господски“..

— Критичног дана, каже Јован, отац ме опет почео наговарати на крађу, говорећи да се указала ретка прилика.. Кад сам одбио, разљутио се и потрчао ножем на мене. Брат и мати су истрчали, а ја сам успео да га савладам. Толико сам био узрујан, да више нисам знао шта радим нити сам био свестан да сам га и даље касапио секиром. Кад сам се освестио, пожалио сам, али је било касно. Покушао сам да сакријем дело, али су и то открили. Кајем се што сам убио оца, иако није заслужио бољу судбину, извршио је тронутим гласом син-убица.

Лаза Бабић и мајка поричу да су суделовали и знали да ће доћи до убиства. Као и многобројни сведоци, и они потврђују да је Црњански био рабијатан и злочинац. Неколико их је посведочило да их је Црњански звао да „у компанији“ краду. Васа Филиповић је изјавио да га је наговарао да изврши на њега на друму разбојнички напад, кад је требало, као киријаш, из Паланке да донесе конопљу и новац за једног поседника. Филиповић је предлагао да га свеже и тако фингира напад, а новац који би тобоже опљачкао да би делили.

Државни тужилац тражио је смртну казну. Суд је Јована осудио на пет година робије, узевши у обзир олакшавајуће околности, док је Лазу и мајку ослободио у недостатку доказа. Државни тужилац је уложио ревизију и призив. *(Дан)*

РЕКС
Демо Кегни, Пат О'Брион и „млада Холивудска гарда“ у социјалном велефилму
Анђели гарава лица

Српско народно позориште гостује у недељу у Петроварадину

Српско народно позориште гостује у Петроварадину, у недељу 21 о. м., у 8 часова увече, у Соколском дому. Даваће се Нушићев „Обичан човек“, духовита комедија у три чина, у режији г. Драгољуба Сотировића.

Конференцију о позоришту држаће г. Марко Вилић, директор у пензији.

У комаду су запослени најбољи чланови овог позоришта.

Почетак претставе у 8 часова увече

За ову претставу влада велико интересовање код петровградске публике.

ПРЕ ПОЗОРИШТА
одлично се вечера у ресторану Спомен-Дом

А ПОСЛЕ ПОЗОРИШТА
свратите само на једну добру црну кафицу или на сјајну сремску капљицу.

СВИРА И ПЕВА ОДЛИЧАН САЛОН-ЦАЗ

Игранка сваки дан.
Чајанка сваке недеље и празником после подне.

Оснивање Српског клуба у Шиду

Шид, 20 јануара. — Сутра, 21 о. м., у 10 часова пре подне, у гостионици г-ђе Видосаве Илић, одржаће се оснивачка скупштина Српског клуба у Шиду. У име Српског културног клуба из Београда скупштини ће присуствовати г. г. др. Милан Милојевић, опуномоћени министар у пензији, Коста Поповић, индустријалац, и др. Слободан Драшковић, доцент Универзитета.

ИНДУСТРИЈА НА ПОДРУЧЈУ НОВОСАДСКЕ КОМОРЕ У ПОСЛЕДЊЕМ ТРОМЕСЕЧЈУ ПРОШЛЕ ГОДИНЕ

Несташица сировог материјала и нестабилност цена сировинама отежава нашу текстилну, металну и хемиску индустрију

О стању млинске индустрије на подручју Новосадске коморе у четвртом тромесечју 1939 године.

Комора је примила од Удружења млинске индустрије следећи извештај:

У овом тромесечју рад млинова састојао се већим делом од ушурне мељаве. У поређењу са радом млинова у истој четврти прошле године производња је ипак за једну трећину мања.

Довоз пшенице био је врло слаб и зато су млинови били приморани да купују пшеницу из друге руке. Према томе су плаћали пшеницу скупље.

Тражња брашна била је у новембру велика, али млинови нису могли потпуно удовољити тој тражњи из разлога што нису могли набавити довољну количину пшенице. И овога пута је доказано да је терминска трговина на нашим продуктним берзама неопходно нужна, јер, да је постојала, удовољило би се у целости тражњи на основу покрића потребне пшенице према закључцима на берзи.

Услед велике тражње и мале понуде цена пшенице била је знатно скочила. Тако висока цена пшенице морала је да служи као база за продају брашна. Разуме се да таква цена није одговарала купцима из пасивних крајева, те је тражња брашна попустила, а услед тога и тражња пшенице од стране млинова знатно је ослабила. Ова околност као и наговештавање извесних намера од стране владе против високе цене пшенице имала је за последицу да је цена пала.

За извоз у Немачку предвиђено је 2500 вагона брашна, и то само белог Огг, Ог и бр. 2. Није добро што ће се извоз вршити преко Призада, јер се може поновити случај из прошле године да Призад форсира куповање брашна само од већих млинова, док средњи млинови који имају исто тако добро жито, а можда и боље, неће доћи у могућност да продају њихово брашно.

Цигларско-црепарска индустрија

Удружење индустријалаца цигларско-црепарске струке доставило је Комори о стању те индустрије следећи извештај:

У овом тромесечју промет у цигларским предузећима био је тако рећи ништаван, јер се само нешто продавало у току октобра месеца. Главни разлог је поодмакло зимско доба, када се, нарочито у провинцији, никакве градње не предузимају.

Просечно у свима цигларским предузећима остало је на стоваришту 25% од произведене робе у току ове године.

Искоришћење капацитета код изразито цигларских предузећа било је 60%.

Црепарска предузећа, која своју робу транспортују у разне крајеве земље, имала су добар промет у целом тромесечју. Код ових предузећа осетило се да се цреп из разних места тражи, да би се осигурала стоваришта робе за рано пролеће.

Просечно искоришћење капацитета код црепарских предузећа било је 90%.

Услед нових јавних дажбина и поскупљивања горивог материјала, као и повећања радничких надница, цене су почетком овог тромесечја нешто повећане.

Шећерна индустрија

Производња шећера је у овом тромесечју углавном завршена и премаша потребе, тако да ће за идућу годину бити и залиха. Захваљујући активности продајне централе за шећер, сређују се прилике у шећерној индустрији и данас су већ решена два врло важна питања: међусобним споразумом спроведена је на географској бази расподела репних реона појединих творница и извршено је изједначење продајне цене шећера у целој земљи као први корак за одређивање једнаких продајних цена шећера у детаљној продаји у целој земљи.

Шећерна индустрија наилази, међутим, код извоза резанаца шећерне репе на велике тешкоће, јер је извоз ограничен на неклириншке земље у које се због транспортних тешкоћа насталим ратним приликама још увек тешко одвија.

ИНДУСТРИЈА ШПИРИТА рачуна се смањењем пословања услед ограничења саобраћаја моторним возилима, јер дехидрисани шпирит за мешање с бензином претставља битну ставку у продаји шпирита.

Хемиска индустрија

Хемиска индустрија наилази у своме пословању на веома велике тешкоће услед оскудице сировина иностраног порекла и отежаних услова њихове набавке. Те сировине се морају унапред плаћати у девизама, а цене су им нагло и несразмерно скочиле. Услед тога је та индустрија морала повисити цене појединих артикла, док је извесне артикле као нерентабилне морала престати да производи.

Текстилна индустрија

Пословање целокупне текстилне индустрије је још увек у веома озбиљној мери отежано великим тешкоћама око набавке потребних сировина из иностранства (памучног, ланеног и свиленог предива, боја и хемикалија). Немачка је, наиме, уопште обуставила лиферовање свагог предива, а набавка из неклириншких земаља наилази на тешкоће услед девизних ограничења и додељивања увозних дозвола од стране Увозног комитета за недовољне количине и услед обавезе плаћања унапред. Стога би било потребно омогућити либералније поступање приликом додељивања увозних дозвола, јер ће у противном текстилна индустрија наћи на непредвиђене тешкоће.

Метална индустрија

И метална индустрија, као и хемиска и текстилна индустрија, наилази на исте тешкоће: несташица сировог материјала и нестабилност цена сировина. Железаре испоручују материјал искључиво по дневним ценама и у необавезним и потпуно неизвесним роковима, који се отежу често и по више месеци. Услед тога је многим предузећима готово онемогућено учествовање у државним набавкама, јер због неизвесности цена сировина не могу да подносе фиксне и обавезне понуде, које се код државних набавки траже. Извесне иностране сировине се, пак, скоро уопште не могу набавити, као бели лим, никл, анти коридал и друге.

ВОЈВОЂАНСКЕ ВАРОШИ

ВРШАЦ

Вршац, јануара.

По завршетку Светског рата, крајем 1918 године, српска војска заузела је цео Банат све до Лугоша и Карашшебеша са Оршавом. Цео Банат стојао је под војном командом бригадира г. Бране Лонткијевића у Темишвару. Грађанску управу водио је велики жупан у Темишвару г. др. Филипов, а г. др. Владимир Марган био је постављен за заменика великог жупана и комесара.

На мировној конференцији у Паризу у исто време (1919) расправљало се питање Баната. Румунски делегати гг. Ј. Братјану и Таке Јанеску тражили су цео Банат. Они су се позивали на лондонски уговор, којим им је цео Банат гарантован, јер су само под тим условом ступили у рат на страни Антанте. Ситуација је била по наше интересе врло озбиљна. Никола Пашић обратио се тада, ради прибављања историских и научних докумената којима би доказали наше право на Банат, Јаши Томићу, а овај, као Вршчанин, г. др. В. Маргану. Г. др. Марган је, поред осталих докумената, успео да пронађе и једну стару књигу, Клуверијеву географију. На страни 390—391 овог дела налази се једна мапа, у којој су крајеви између Дунава, Тисе и Муреша све до Караншебеша, дакле цео Банат, обележени са „Магна Расциа".

Ова је мапа одмах послата у Париз Николи Пашићу. И она је одлучила судбину нашега Баната. На основу ове мапе повучена је тзв. Клемансовљева линија од Сегедина све до Оршаве. И тако је подељен Банат на српски и на румунски Банат. Поделом Баната на два дела поремећена је наша граница у Банату. Садашња неприродна граница у економском погледу највише шкоди Вршцу, Белој Цркви и Великој Кикинди. Све три вароши биле су пре рата веома живе са јаком извозном трговином. Нарочито је Вршац био центар извозне трговине целог јужног Баната. Из Вршца се највише извозило одлично жито, кукуруз, грожђе, перната живина, свиње, разна стока, а важио је Вршац и као главно место за извоз вина.

Варош је уве имала претежно српски карактер, јер су ово место основали Срби, док су се Немци много касније доселили. Ту је некада била и српска богословија, а седиште епископије још је и данас овде. Вршац је увек давао најјаче националне борце. Из Владичиног двора увек су потстрекивани Срби, да се са поуздањем боре за српске идеале те је, уз учешће свих сталежа, у Вршцу основано више националних друштава. Нарочито треба истаћи предратни рад Српске занатлиске читаонице око које се скупљала сва српска занатска омладина.

За странце су Вршац и Бела Црква данас привлачни и ради својих винограда. Поред тога Вршац има и диван положај. Владичин двор свакако је један од најрепрезентативнијих у Срба. Он је недавно обновљен те је са дивним парком сада најлепши у Југославији. Сјајан је и градски парк у Вршцу са санаториумом са изгледом на винограде и кулу. Уопште Вршац може се слободно рећи, има све више услова да се развије у пријатно туристичко место. На развијању туризма у овом крају највише ради дректор „Путника" г. Милан Павловић.

У политичком животу некада су Вршчани били најугледнији претставници српске војвођанске политике. Пок. др. Славко Милетић, дугогодишњи министар народног здравља, пок. Јаша Томић, Димитрије (Мита) Клицин, који већ одавно живи у Новом Саду, исто тако и др. Коста Хаџи, старији, др. Јован Искрућев и многи други наши јавни радници су Вршчани. У политичком животу Вршца, учествују данас: гг. Ј. Георгијевић, др. Св. Мијатовић, Св. Стојановић, Јоца Јовановић, Сава Лекић. Као јавни радник и публициста у Вршцу данас, несумњиво, највише ради г. др. Вл. Марган, одличан наш публициста и вредни сарадник „Дана".

Ситуација која влада у целој Европи упропастила је скоро цело богатство Вршца. Ипак, ВВршчани стрпљиво очекују боље дане и верују, да ће се њихов положај повратити када се повећа извоз вина и осталих производа. А за унапређење туризма потребно је да политички претставници издејствују од надлежних власти довољне кредите за оправку свих путева којима је варош везана са околним селима, виноградима и Вршачким брегом.

КОСТА ПАВЛОВИЋ.

ТЕЛЕФОНСКИ БРОЈЕВИ

Апелациони суд: 22-27;
Банска управа: 20-02, 20-07, 20-17;
Банов кабинет: 20-37;
Бановог помоћника кабинет: 24-41;
Бановог секретара бр.: 24-63;
Болница (дежурни лекар): [illegible]4, 34-15, 34-16;
Градско поглаварство: 24-74 (претседник);
Електрична централа: 22-69, 29-67;
Железничка станица: 20-51;
Касациони суд: 21-91;
Купатило јодно: 22-64;
Кола за спасавање: 20-39;
Матица српска: 25-65;
Окружни суд: 20-78 (истр. судија);

ФЕЉТОН »ДАНА«

Господин у цилиндру

И. Х. Реслер

Није увек случај да неко ко носи цилиндар, има и новаца у џепу. Препирали су се да ли је то овом приликом случај. Онда је решено да се бар учини покушај.

— Руке горе!

— Али...

— Руке горе!

Господин у цилиндру гледао је више зачуђено него уплашено на два отвора револверских цеви, уперених на њега. Два елегантна господина стајала су пред њим. Ђаво нека носи ту уличну сигурност, у поноћ!

— Ја се извесно не варам, — рекао је господин у цилиндру, пошто је дошао к себи од изненађења — да је вама, господо, стало до мога новца. Нећу да вас без нужде задржавам, ви имате данас, извесно, још доста посла. Молим, мој новчаник је у моме цилиндру.

Он скиде с елеганцијом свој шешир, извади из њега један дебели новчаник и преда га разбојницима. И, не давши им да дођу до речи, одмах настави:

— Још нешто? Можда, мој сат? Табакеру? Упаљач? Налив перо? Молим лепо!

Опет се маши руком у цилиндар и извади из њега све те ствари, па их поче трпати сам у џеп бандитима, који су са отвореним устима стајали пред њим, не могући доћи к себи од толике љубазности своје „Жртве“.

— Имате ли можда и иглу за кравате? упита, затим, један од разбојника, тек да нешто каже.

— Иглу? Разуме се. Молим лепо!

Он извади из свога цилиндра златну иглу за кравате и својеручно је заденe у капут једном од разбојника. Затим га доброћудно поталпше по рамену:

— Носите је са срећом, млади пријатељу!

— Хвала! одврати разбојник посрамљено, и то је извесно први пут у историји злочинстава да један разбојник каже својој жртви хвала.

Господин са цилиндром настављао је, међутим, да вади из цилиндра неке ствари, и трпа их у џепове разбојника. Био је то један низ бисера, један бриљантски прстен, златна дугмад за маншете, и још друго што разбојници радо гледају.

— Још нешто? питао је затим љубазно.

— О, ви сте одвише добри, господине.

— Не вреди говорити. Ви можете да желите шта хоћете.

— Добра би била једна ракија, на ово узбуђење.

— И ракију можете имати, рекао је господин у цилиндру, и извадио одмах из свога цилиндра три пуна фињока ракије:

— А сад, господо, добро здравље!

Они испише.

А за растанак, још један дар, драги моји, рече господин и извади из цилиндра пар белих голубова и једно стакло са златним рибицама. Само, морате добро држати, да се не проспе вода, а ви држите голубове, да не одлете. То је, ето, свршетак моје претставе. Па ако ме још који пут желите да видите, посетите изложбу Чаробњаковића у „Колосеуму“. Моје је име Чаробњаковић, господо!

С тим речима стави опет цилиндар на главу и опрости се, лако се поклонивши. Оба зликовца стајала су, у рукама са стаклом пуним златних рибица, и голубовима, и гледала забезекнуто за њим.

— Е, то се зове кавалир! рече један од разбојника.

— Доћавола и с кавалиром! повиче други, и пусти голубове да одлете. Где је мој новчаник и моја лисница? Не осећам их у џепу!

Други разбојник баци на земљу акваријум с рибицама, и отпоче да се пипа по џеповима. Није нашао шта је тражио. Нити је нашао новчаник странца, нити његову табакеру, нити иједну од онолико „дарованих“ стварчица. Није чак нашао ни ствари које су биле његове власте.

Са другим је био исти случај. И само је рекао, огорчен:

— До врага са том уличном сигурношћу!

(Прев. Ж. О.)

Мали огласи

ПОВОЉНА ПРИЛИКА ЗА ИНДУСТРИЈАЛЦЕ

једна просторија за индустрију 36 мет. дугачка, 6 мет. широка, бетонирана са моторним погоном има 6 казана за фарбање, водовод, канализацију, ауто гаража, велики сув колски улаз, модеран стан 3 собе, претсобље, кухиња, шпајз, купатило, цена врло повољна 160.000 дин. пола се плаћа одмах а пола 1 маја 1940 год. 35.000 дин. има дуга који се може преузети.

70 ЈУТАРА ДОБРЕ ЗЕМЉЕ

налази се близу Сремских Карловаца са модерним зградама, 5 јутара багремове шуме, цена 8.500 дин. по јутру.

КУЋА У ЦЕНТРУ ГРАДА

врло згодна за једну породицу, цена: 85.000 дин.

МОДЕРНА КУЋА

на два спрата на Малом Лиману цена: 400.000 дин. и 250 разних објеката и преко 30 салаша продаје Посреднички биро МИЈАТОВИЋ СТЕВАНА, Милетићева 12. Тел. 23-23.

ТРАФИКА

на продају. Упитати: Трг Краљиње Зорке 12. (281)

СТАН

у сред вароши врло згодан за канцеларију или лекарску ординацију, а може бити и приватан стан. Његошева ул. 10, преко пута „Беле лађе“. (286)

ИНТЕЛИГЕНТНА

музички образована старија дама тражи место као другарица усамљеној дами или другој особи. Поштоване понуде под „Љубав према ближњем“. (293)

ТРАКТОРСКИ ТЕЧАЈ

теоретски и практични, О РУКОВАЊУ ТРАКТОРИМА НА СИРОВО УЉЕ.

одржаће се од 5 до 10 фебруара 1940 године

у просторијама ЈУГОСЛОВЕНСКО ХОФХЕР-ШРАНЦ-КЛАЈТОН - ШУТЛЕВОРТ А. Д. НОВИ САД, Темеринска улица бр. 1—3.

Тко жели учествовати нека се правовремено писмено јави

Оглас

20 ФЕБРУАРА 1940 ГОД. У 11 ЧАСОВА У ТЕХНИЧКОМ ОДЕЉЕЊУ ДРЖ. ДОБРА „БЕЉЕ“ одражаће се прва офертална лицитација за подизање једног чиновничког стана у Брестовцу.

Предрачунска сума 313.452.95 Дин.

Услови се могу видети сваког радног дана у Техничком одељењу.

Кауција 5 од сто за домаће а 10 од сто за стране предузимаче, полаже се на каси Држ. Добра „Беље“ до 10.30 часова дана одређеног за лицитацију.

ИЗ КАНЦЕЛАРИЈЕ ТЕХНИЧКОГ ОДЕЉЕЊА, ДРЖ. ДОБРА „БЕЉЕ“ у Кнежеву К. број: 22162/39 од 12 јануара 1940 године.

Оглас

Општина Мариолана као морално тело продаје из слободне руке на вечито комплекс од 51 јутра оранице у атару Општине светојованске, под повољним условима. Цена 3000 динара по јутру. Информације, писмено ии усмено, даје претседник општине у Мариолани.

Марриолана, 9 јануара 1940 год.

Претседник општине
(потпис нечитак)

Буковичка минерална вода „Књаз Милош“

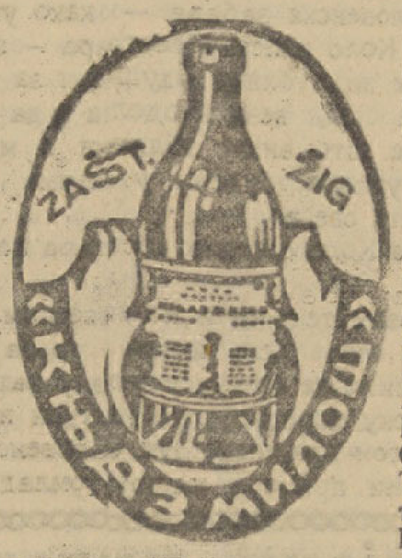

најбоља, најукуснија и најјефтинија природна минерална вода. — Њени минерални састојци лековито утичу и препороде цео организам а нарочито пробавне органе. — ОДЛИЧНА ЗА ШПРИЦЕРЕ. Сама освежава и крепи

Чувајте се фалсификата

јер могу бити опасни по здравље

Пазите на заштитни жиг!

Доставља се свима радњама, а носи се и кући Може се добити у свима местима по колонијалним и гостионичарско-кафанским радњама

Канцеларија у Новом Саду

Краља Александра бр. 21 — Телефон 20-20 СТОВАРИШТА: у Београду Карађорђева 15 Тел. 30-428. — код ФИЛИЈАЛА: у Сомбору тел. 69. Смедереву тел. 47, Крагујевцу тел. 88, Петровграду тел 169. Одељење Суботица тел 325

ЗАСТУПСТВА: у Загребу, Бања Луци, Скопљу Нишу, Краљеву, Крагујевцу, Чачку, Ваљеву, Ужици, Лозници Обреновцу, Шапцу, Лесковцу, Младеновцу, Сарајеву, Тивту и у свим већим местима.

Штедионица Дунавске Бановине

ЦЕНОВНИК ОГЛАСА „ДАНА“

Страна има 4 ступца. Ширина стране је . . . 24 см.
Ширина једног ступца је 6 см.

ЦЕНЕ ОГЛАСА;

1. Цела страна	дин. 1700.—	са држ. порезом дин.	1740.—
2. Пола стране	„ 850.—	„ „ „ „	890.—
3. 1:4 „	„ 425.—	„ „ „ „	445.—
4. На страни текста 1 см.		. . . . . „	18.—
5. На огласној страни 1 см.		. . . . . „	12.50

МАЛИ ОГЛАСИ:

1. Тражња службе до 10 речи . . . . . „	5.—
свака даља реч . . . . . „	0.50
2. Остали мали огласи до 10 речи . . . . „	10.—
свака даља реч . . . . . „	1.—

БЕЛЕШКЕ И НОТИЦЕ:

Личне вести, свечари, помени, венчања, веридбе до 10 речи . . . . . „	15.—
свака даља реч . . . . . „	1.—

ДРАЖБЕНИ ОГЛАСИ:

А) о продаји покретнине:	до 12 см. . „	90.—
Б) о продаји некретнине:	до 12 см. . „	90.—
	од 13 до 20 см. . „	120.—
	од 21 до 25 см. . „	160.—
	преко 25 см. . „	220.—

Осим горњих цена огласивач плаћа државни порез према величини огласа.

Културна хроника

Куда ћемо вечерас?

Ресторан Спомен-дом: Салонски оркестар, дансинг.

Кафе—ресторан „Трговачки дом" — (Лојд): Пријатни фамилијарни локал;

Хотел „Бела лађа": Српски ресторан, чамбурашки оркестар.

Бифе „Бановина": Свако вече прасе на ражњу, добри мезелуци и одлична вина

Гостионица „Шумадија": пасуљ чорба и пилећа, карловачки ризлинг, роштиљ и српска гибаница.

Српски Краљ: Одлична кујна. Свако вече дансинг.

Левач (Дунавска 13): Свако вече богат роштиљ и срп. гибаница. Карловачка и жупска вина.

„Гурман" (Пашићева 18): Свако вече прасе на ражњу и гурмански мезелуци.

Гостионица „Топола" (код Дунавског парка): Понедељником и четвртком риб ља чорба, ћевапчићи и ражњићи.

Хотел, кафана, ресторан „Слобода": 22 часа варијетски програм.

Библиотека Матице српске отворена од 8—12 и 15—17 часова. Музеј Матице српске отворен од 11—12 часова.

ПОЗОРИШТЕ

8.30, Август Хинрихс: Росуља.

БИОСКОПИ

Аполо: 17, 21.15: Чекаћу те, Корин Лишер, Жан Пиер Омон.

Одеон: 19, 21.15 Јунаци арена — Браћа Риц.

Ројал: II Завршни део 3 легионара

Уранија: 19, 21.15 Судбина у бреговима — Магда Шнајдер, Виктор Штал, Паул Вегенер и Ролф Ванка.

Рекс: 19, 21.15 Анђели гарава лица Џемс Кегни и Пат О'Бриен.

БУКОВИЧКА МИНЕРАЛНА ВОДА „Књаз Милош" Ш. Д. Б. НОВИ САД, Краља Александра 21. Телефон 20-20 и 32-42. — Код филијала: СОМБОР Телефон 69. — СМЕДЕРЕВО: Телефон 47. КРАГУЈЕВАЦ: Телефон 88 и ПЕТРОВГРАД Телефон 169. РУМА Телефон 39 и БЕЛА ЦРКВА Тел. 10.

Дежурне апотеке

Од 20 до 26 јануара

Апотека Гросингер Мр. Јована, Краља Петра ул. бр. 30. Телефон 27-40.

Апотека Михелс Мр. Јулија, Краља Петра II 70. Телефон 29-51.

Апотека Насл. Жигровића, Петроварадин.

Особито пазите шта болесник пије!

Ако сви је жељно могућно дајте му за здравље и ужитак чим чешће најбољу природну минералну воду

ОНУ са црвеним срцима

Ако сами болујете или се не осећате добро тражите картон бесплатни проспект у којем имате и много корисне упуте о здрављу, смртности дебљини, нормалном порођају и трудноћи, односно висине и тежине и дневни календар до 1980 године!

Управа Раденске лековите бање Слатина Раденци
(код Маибора)
Дворски диферант за минералну воду

Свесловенска забава Кола српских сестара

одржаће се 3 фебруара

Одела ће се излавати од 29 јануара у Спомен-дому

Коло српских сестара у Новом Саду чини увелико припреме за Свесловенску забаву, која ће се одржати у Спомен-дому 3 фебруара о. г. Тим поводом Коло српских сестара се обраћа целокупној нашој родољубивој јавности и примећује да ова традиционална забава Кола српских сестара није обична забава, него је национална манифестација Словенства, где публика има прилике да види на окупу дивну народну ношњу и народну игру, које је наш народ почео да занемарује и предаје забораву.

Свесловенска забава — како упозорава Коло српских сестара — има задатак да публику одушеви за лепоту народног веза и одела и да све Словене што више зближи и међу собом упозна, будећи у њима националну свест.

Стога Коло српских сестара поручује:

„У овим тешким и неизвесним временима више него икада треба да се окупимо те вечери у једну велику словенску породицу, подижући и бодрећи том приликом дух Словенства и дајући примера нашој омладини како да чува народно богатство и народне обичаје.

Са пуно наде и вере гледамо у нашу Југословенску омладину, уверени да ће она испунити свој задатак и жртвовати се за добро и напредак наше омладине, исто онако као што су то и њихови стари чинили. Верујемо да ће та омладина водити Југославију са пуно части храбрости и морала ка све лепшој и бољој будућности".

На забави ће суделовати чланови Соколског друштва са извођењем народних игара.

Коло је уложило сав свој труд да успех забаве буде што већи и да што боље одговори своме задатку. У ту сврху набавило је Коло дивне народне костиме из свих крајева наше отаџбине, које ће давати у зајам грађанству.

Одела ће се издавати од 29 јануара у Спомен-дому, у дворани лутканског позоришта, од 10—12 и 14—18 часова.

Коло српских сестара је уверено да ни један свестан Југословен неће пропустити да не посети ту манифестацију Словенства и допринесе свој део за њен успех.

Обијачи похарали велепродају папира г. Хиршенхаузера

али им је цео плен износио свега неколико стотина динара

Ноћас су непознати обијачи извршили похару у великопродаји папира г. Леа Хиршенхаузера која се налази у Краља Александра улици, бр. 16. Обијачи су успели да непримећено упадну у канцеларију где се налазила каса, а затим су помоћу алатки за бушење каса провалили касу. Међутим, очекивало их је разочарење: у каси се налазило свега 800 динара јер г. Хиршенхаузер сав дневни пазар одмах односи у банку. Разљућени овим својим неуспехом, обијачи су се дали на посао да поотварају све писаће столове у канцеларији, не би ли можда у којем од њих нашли новац. Али, ни ту нису били боље среће, јер су, после дугог преметања столова, нашли свега 100 динара. Тако је цела „зарада" била врло мршава.

Данас ујутру, када је радња отворена, примећено је да су у канцеларији били нежељени посетиоци, па је одмах извештена полиција. На лице места изашли су одмах органи кривичног отсека Управе полиције, на челу са шефом г. Родољубом Маленчићем, те је извршен увиђај. Истрага се енергично води, али се њени досадашњи резултати држе у тајности у интересу даље истраге.

УРАНИЈА

Приказује снажно драмско дело

Судбине у бреговима

Магда Шнајдер, Виктор Штал
Паул Вегенер, Ролф Ванка

Прва добровољна ватрогасна чета у Новом Саду свечано је прославила рођендан Њ. Кр. Вис. Принца Томислава у просторијама своје касарне у Браће Рибникара улици. На свечаности је г. др. Миша Матић, претседник Ватрогасне заједнице Дунавске бановине и Добровољне чете, одржао је леп говор у коме је истакао значај ватрогасне службе. Затим је инж. г. Стеван Стевић, старешина, поделио одликовања за нарочите заслуге у вршењу ватрогасне службе почасном заповеднику чете г. Борђу Чемчеру (златан крст), док су сребрне крстове добили: гг. Јоца Дроздик, Јоца Станимиров, Никола Дрезлер, Фриц Ремер, Јосиф Молнар, Фрања Чистнер и Матија Бодо. Са свечаности је упућена телеграмска честитка Њ. Кр. Вис. Принцу Томиславу.

У петровградској православној цркви венчаће се у недељу, 21 о. м., у 11 ч., гђица Бранислава-Беба, свршена матуранткиња, кћи гђе Зорке и г. Светислава Гудурића, благајника ШДБ, са г. Новицом, вазд. поручником-пилотом, сином поч. Марице и Арсе Вучинића, чиновника погинулог четовође у Топличком устанку.

Министар Г. Михалџић у Новом Саду

Синоћ је боравио приватним послом у Новом Саду Министар унутрашњих дела г. Станоје Михалџић. Министар г. Михалџић састао се у Новом Саду са баном г. др. Јованом Радивојевићем и неколицином других својих пријатеља. После краћег задржавања у Новом Саду министар г. Михалџић вратио се у Београд.

ЈЕДНА ШТАМПАРСКА КРИВИЦА ПРЕД ОКРУЖНИМ СУДОМ У НОВОМ САДУ

Пред већем тројице Окружног суда у Новом Саду одговарали су данас уредник листа „Темерини Ујшаг" г. Ђорђе Ланг и г. Иштван Нађ, писац једног чланка у овом листу, оптужени по Закону о штампи, за клевете и увреде, нанете г. Милошу Шакићу, финансиском прегледнику и г. Душану Туровићу, финансиском потпретседнику. У једном чланку, под насловом „Мирни живот на Пустари", оптужени су, према тужби, изнели да су тужиоци гг. Шакић и Туровић једног дана прошле године дошли на салаш Јанка Парцета мл. у Темерину и како су били жедни пронашли су скривену ракију. Према овом напису тужиоци су, затим, учествовали у правом „лумперају" на салашу и тек пошто су се добро загрејали ракијом и мезетисали наредили су да се мали преостали део ракије проспе. Преко свога заступника г. др. Јована Лемајића гг. Шакић и Туровић поднели су тужбу за учињене клевете и увреде, тврдећи да је цео напис „Темерини Ујшага" лажан, те су тражили и накнаду од 50.000 динара за оклеветану част.

После спроведеног доказног поступка суд је нашао да је аутор инкриминисаног написа г. Иштван Нађ крив и осудио га на 30 дана затвора и 600 динара новчане казне. Уредника листа г. Ђорђа Ланга суд је ослободио. У погледу отштетног захтева у износу од 50.000 динара суд је тужиоце упутио на грађанску парницу.

РАСПОРЕД ХОРОВА ЗА НЕДЕЉУ

За недељу, 21 о м. установљен је следећи распоред хорова за појање на Св. Литургији: у Саборној цркви хор Саборне цркве; у Алмашкој цркви Српско занатлиско певачко друштво „Невен", облачење и апостол школа „Кр. Петра"; у Успенској цркви Руско русинско православно црквено певачко друштво „Зарја"; у Николајевској цркви школа „Светозар Милетић" под управом Ане Манојлов.

Упозоравају се сви чланови Болесничке благајне београдске трговачке омладине, да су сви они који имају зараду преко 500 дин. месечно дужни одмах да набаве личне легитимације. Без те легитимације неће моћи тражити лекарску помоћ за себе и чланове породице. Рок за издавање легитимације одређује се најдаље до 15 фебруара т. г. Формуларе за вађење легитимације треба тражити у канцеларији експозитуре повереништва Благајне, Булевар Краљице Марије, 7.

Власник за ДАН к. д. ЛАЗАР АТАНАЦКОВИЋ, главни уредник, Стевана Бриновачког 11. — Ротациони штампа: ДАН, штампарско-издавачко предузеће Краља Александра 7.

Из старог Новог Сада

ТАКСА ЗА ПРИМАЊЕ У НОВОСАДСКО ГРАЂАНСТВО

Одавно је била друштвена регула да онај који је желео да се прими у грађанство некога града или општине, морао је за то да моли. Тако је и неки Франц Видман, кројач из Ирига, молио град Нови Сад да га прими за свога грађанина 1851. Град га је примио, али је тражио да претходно плати таксу од 10 форината. Интересантно је на што је град ту таксу наменио: за болницу 4 фор., за чишћење сокака 4 фор и 2 фор за ватрогасце.

„МЕРСКО БОГОХУЛЕЊЕ"

Учитеља Адама Обрадовића, из Гргуреваца, снашла је „беда и невоља" 1851, јер су га оптужили да је учинио богумрско дело, што је „оскрнавио анђела". Сиромах „децонаставник" упињао се из петних жила да докаже да није учинио то дело. Позивао се на своју велику породицу, која се састојала од жене и шесторо деце („један ред око фуруне"), па ништа није помогло. Осуђен је на губитак службе.

ДРЖАВНИ МОНОПОЛ НА ДУВАН НИЈЕ УВЕК ПОСТОЈАО

Старији људи обично причају млађима како је било боље у њихова времена. Често има у томе много истине. Да су у стара времена биле неке ствари боље него данас, то је истина. Узмимо само дуван. Пре је свако могао да сади дуван колико му треба. Ко није имао где да посади, тај је купио где је хтео и од кога је хтео. А данас? Онај може садити дуван ко има за то дозволу. Он није власник тога дувана, јер га мора продати монополу. До године 1851 дуван није био монополски артикл. Од те године створен је дувански монопол и грађани су дужни да пуше оно што им монопол даје, и да плате колико монопол тражи. За дуванџије свакако да су била стара времена боља!

БАРУТ ЈЕ УВЕК БИО ОПАСАН НА БАЛКАНУ

Никада нису били барут и олово артикл у промету, као што је био шећер и кафа. Нарочито се пазило да барут и олово не добију Србијанци и Босанци. Изгледа да је у њиховим рукама претстављао још већу опасност него у рукама других. Тако је забранило „управитељство Војводине Сербије и Тамишког Баната" 1851 продају барута и олова у Србију и Босну.

КАЛДРМИСАЊЕ ПУТЕВА ГРАНАМА

Новосадски варошки шумар известио је град 1851 да има бригу „како за оправљање путева, тако и обдашње становнице од шумских напада одбити", да је дао правити „фашине", од којих је био родом из Чешке. Квалификација може „племенити град" употребити за оправљање путева. Може се мислити како су били тврди путеви начињени од грана.

НОВОСАДСКИ ШИНТЕР

Год. 1851 попуњавало се место варошког шинтера. Узет је неки Верба, који је био родом из Ческе. Квалификација му је била што је служио војску пуних 12 година и добио „абшид". Некада се војска служила 12 година, ваљда зато да грађанин научи да поштива „апостолско величанство". После толике војне службе, добио је парче папира на коме му „апостолско величанство" признаје верну службу. Постављени шинтер са „абшидом" имао је стан у природи, огрев, пласт сена и 5 форината у шајну, месечно! Било је вредно служити цара 12 година!

ФИЛОЗОФИЈА И ЧОВЕЧАНСТВО

Др. Сима Грозданић

Ми никада нећемо моћи да подвргнемо човечанство једној јединственој доктрини, ни моралној, ни социјалној ни филозофској. С тим треба да будемо начисто. По своме биолошком положају, човечанство је распарчано на милионе чланова, чију индивидуалност условљавају безбројни спољашњи и унутрашњи чиниоци. Свака група људи живи такорећи својим начином живота и има своје обичаје и своју традицију. Ниједна доктрина, већ из биографских разлога, не може да изврши изједначење свих људских група на земљи. Привремено може каткад да потраје једна одређена констелација разноврсних чинилаца над неком групом људи, и кад се то деси, тада дотична група сматра да је стална, социјално консолидована и културно одређена међу осталим групама, које такође нешто слично могу да доживљују у својој историји. И само на тај начин људи се целога века заваравају. Само у вези с том чињеницом они уображавају себи да су доследни „своје" идеологије, а не помишљају на то да с биолошког гледишта нису ништа друго него обичне играчке моћне природе, чијих се колебљивих сила никада неће ослободити. Ма како себи уображавали своју чврсту припадност некој идеологији, увек ће се људи колебати под утицајем безбројних врло колебљивих природних сила, које у целокупном човечанству играју улогу биолошких и социјалних чинилаца.

Најправилније мисле о човечанству људи који су без специјалног филозофског школовања дошли до сазнања да је човечанство на муци откако постоји и да никада неће дочекати свој потпуни препород, наиме, ослободити се своје вечне земаљске муке. Многима је данас јасно да се човечанство с муком искристализовало у живом свету, да с муком проводи своја историска столећа и да ће с муком завршити своју егзистенцију на земљи.

Ако овакве мисли о човечанству назовемо филозофијом, онда можемо рећи да само у тој филозофији лежи једино вредна доктрина. Али ћемо у исти мах увидети да у тој доктрини нико неће наћи мирног уточишта, јер нам ништа у њој не обећава мир и благостање на земљи. Напротив, све нам у њој наговештава вечну борбу... борбу коју је у живоме свету први вешто назрео Француз Ламарк, а још вештије формулисао Енглез Дарвин.

Да је ова животна борба, која се ни на какав начин не може избећи заиста основна особина живота и да се живот стално одржава благодарећи само њој за то имамо безброј доказа и у, својој индивидуалности и у својој ековини. У својој индивидуалности ту борбу можемо донекле регулисати. Можемо је претворити у функцију васпитања. То управо значи да свој индивидуални живот можемо привикавати на животне терете путем најмањег отпора: избегавати превелике реакције, превелике препреке и томе слично.

Као што видимо, животна борба постоји, и она је неминовни атрибут живота. Сва наша филозофија мора бити посвећена њој упркос свима нашим настојањима (васпитним, научним итд.) да се ток борбе регулише по принципу најмањег отпора. Најмањи отпор не искључује борбу, већ нам само помаже да стекнемо, колико је могуће, извесну моралну потпору и уредимо што боље материјално благостање. По томе најмањем отпору ми смо само у одређеним моментима социјални и алтруистични. Иначе у свако друго време ми смо склони да реагујемо на животни терет најобичнијим животињским понашањем које је код нас оличено злом. По неминовној животној борби ми смо више зли него добри, што је потпуно и разумљиво. Наш бол, плач и јаук не долазе спонтано, већ под притиском спољашњих чинилаца, који потпуно „слепи" наилазе на нас. Мајка природа претставља за нас у овом погледу праву маћеху.

Ако когогод посумња у истинитост исказа овакве филозофије, нека се за пробу подвргне једном испиту. Нека се само запита, коме би се он определио фронту од ова два велика светска борбена фронта. Ма коме од њих да се определи, он се мора показати злим. Ако се опет не определи ни једном, такође се мора показати злим, зато што скрштених руку гледа директну борбу, која му изазива ништа друго него злурадост.

Да се макар када у историји живога света, а напосе човечанства могао животни терет, од кога и долази све зло, на неки начин избећи и да се, рецимо, могао пренети на другу планету, нама данас не би биле потребне никакве проповеди: ни моралне, ни социјалне, ни филозофске. Све би оне отпале и човечанство би постало „свет анђела" (Кант). Но овако, благодарећи келину у овој животној борби, која нас је и наследно оптеретила, ми дајемо све те проповеди, јер све оне у овоме случају имају смисла. И етика, и религија, и социјалне форме и филозофски погледи имају смисла све дотле док живот човечанства стоји у знаку борбе.

Можда ће когод на ово рећи, па кад човечанство стоји у знаку борбе, т. ј. кад никако не можемо да постигнемо вечни мир на земљи, чему нам онда сва ова стремљења. На то ћемо дати следећи одговор. Нису наша стремљења (морална, социјална и филозофска) један парадни акт, који се може скратити кад се хоће и како се хоће, већ је то пропратна реакција велике животне борбе. Уз ову неминовну животну борбу човечанство мора да развија и моралне, и социјалне и филозофске функције, јер су оне исто тако неминовне, као што је ceteris paribus неминовна и структура човечјег тела. Упоредо са структуром човечје телесне организације иде и његова културна активност, разуме се увек у знаку борбе. У основи човечанске делатности лежи, као што видимо, и борбеност анимална, сурова, и борбеност културна (морална, социјална и филозофска). Ниједна ни друга не може се потпуно искоренити.

У овој прилично шареној целокупности живота ми видимо успех, ако нам се учини да смо постигли неки релативни животни оптимум. Тај се животни оптимум код нас најјаче изрази само онда кад се анимална борбеност смањи на минимум, а културна борбеност попне до нивоа који поставља наше морално, социјално и филозофско сазнање. Код биљака и животиња животни оптимум се изражава на други начин, али и он претставља релативну манифестацију sui generis. Опште узето, код свих живих бића постоје моменти оптималног живота, и то су они моменти у којима су жива бића најспособнија да се довијају у својој животној борби.

Човечјем довијању у животној борби највише користи друштвени живот, који је уређен на моралној, социјалној и филозофској основи. Истина, друштвени живот човека стално балансира између различитих, понекад дијаметрално различитих вредности, па се и његов утицај различито одржава на појединцу. Појединац понекад може да се потпуно изгуби у друштву. То долази отуда што се његов индивидуални прогрес кроз вољу друштва изгуби са линије општег друштвеног прогреса. У своме варирању друштвени прогрес понекад оде тако далеко, да се појединац у њему више не може да оријентише. Само тако се и објашњава да људско друштво, упркос својим културним стремљењима, постане сасвим туђе појединцу. Оваква ствар појединца не треба да буни, кад зна да је друштво такође један „организам" који подлеже колебљивим силама природе. Између анималне и културне стране живота постоје стални сукоби, како у појединцу тако и у друштву. То је једна чињеница која треба да буде јасна свакоме. Ми о њој треба да обавештавамо своју децу, и највећу ћемо васпитну мисију извршити ако својим васпитаницима успемо да предочимо да је свака културна радња како у појединцу, тако и у друштву само обичан пропратни акт велике животне борбе, којој основу сачињавају колебљиве силе природе. Сваки акт добра има свој одговарајући акт зла. Сваком своме добру можемо потражити и његов злог кореспондента, или као што би рекао наш велики филозоф и песник Његош:

> „Чашу меда још нико не попи,
> Што је чашом жучи не загрчи,
> Чаша жучи иште чашу меда,
> Смијешане најлакше се пију".
>
> (Горски Вијенац)

Још прецизније Његош потврђује ову филозофију властитим животом, јер, болестан од туберкулозе, он не подлеже терету сасвим, већ се уз физички бол душевно уздиже до филозофа и песника и тиме манифестује две борбености: сурову анималну (соматску) и моралну, културну. Обе га борбености и учинише великим.

Можда ћемо се и ми сетити из свога живота момената кад смо уз највећу тегобу показивали великодушност, кад смо на увреде одговарали похвалним понашањима, или кад смо свој песимизам пратили ведрим челом. Ако смо то икада доживљавали, доказали смо да смо достигли ниво културнога човека. И камо среће да смо способни да останемо стално на том нивоу, т. ј. да смо кадри стално држати у свести ово филозофско схватање живота. Јер ко нема овога схватања, тај није ништа друго него обична играчка у природи, играчка која не познаје онога ко се с њоме игра.

philips Radio

Супер за 2950 дин. Услови најповољнији.
[illegible] ОЈИЦА [illegible]
Нови Сад, Кр. Петра [illegible] Тел. 30-63

Др. Глигорије Бугарски-Златић:

„Енглеска кабинетска влада“

Издање „Дан“ к. д., 1940

Свака савремена држава има да реши проблем вођства масе, т. ј. државе у којој су јединке организоване, учествују у власти и користе се њоме, без обзира на режим. Неке државе решавају тај проблем парламентаризмом, неке претседничким системом, неке диктаторским режимом са свемоћним вођом на челу, итд.

Г. др. Глигорије Бугарски-Златић, у своме делу „Енглеска кабинетска влада“, које је поднето као докторска теза београдском Правном факултету и са одличним успехом одбрањено јуна месеца 1939 год., износи како је тај проблем државе масе решен и како се решава у Енглеској.

Енглеска је, вели г. др. Бугарски-Златић, била у лакшем положају од других држава, јер је држава масе у њој постала постепено, мирном еволуцијом кроз парламентарну владавину 17 и 18 века и све јаче наглашену кабинетску владавину и владавину првог министра у 19 веку. Мирна еволуција, пак, омогућена је читавим низом услова од којих су најважнији: постепени улазак нових грађана — бирача, претходно политички „васпитаних“, у државну организацију; добро изграђена класа политичара, који поштују правила политичке борбе — „фер плеј“ — виши просветни стандард маса, извесна атмосфера „толеранције“ за супротно мишљење, која је урођена Енглезима, и, свакако, демократско уређење државе. Тако је дошло до карактеристичне владе за Енглеску.

Иако то, за наше прилике, можда, изгледа несхватљиво, цео овај енглески систем владавине одржава се на основу уставних конвенција; није уопште законски регулисан. Па и саме те уставне конвенције нису написане, и то је оно што даје највећу еластичност целом систему.

Да би се ушло у суштину енглеског кабинетског система, треба проучити најважније енглеске уставне конвнеције: да су чланови владе и чланови парламента, да је кабинет политички хомоген, окупљен око једног заједничког програма и колективно одговоран парламенту и да влада мора имати подршку парламентарне већине.

Парламенат поверава власт својим најбољим члановима, који уживају поверење оба уставна фактора, а данас и јавног мнења. Нема примера да је у Енглеској неко извршио заскок на власт без поверења народног претставништва. Владу, дакле, сачињавају само чланови парламента, који за сва своја дела одговарају парламенту. А како парламент заиста претставља народ, јер су посланици слободно бирани, без притиска одозго, то је онда, тиме што влада одговара парламенту, потпуно осигуран уплив народа на власт.

Кабинет је политички хомоген. Министри, који у њ улазе, чланови су једне партије, са детаљно разрађеним програмом. Још док се партија налази у опозицији, на њеном врху стоји т. зв. „сенка кабинет“, који се бави оним проблемима и питањима којима би се бавио и да је на власти. А када на изборима странка добија већину или дотадашња влада изгуби поверење у парламенту, онда претседник такве владе која се повлачи — а то је у Енглеској увек случај — препоручује Круни вођу „Опозиције Њ. Величанства“ за новог мандатора. Овај затим образује владу, саветујући се са својим „сенка кабинетом“. У владу улазе, обично, најспособнији људи са високим квалификацијама и великим политичким знањем. Сви они, обично, морају прво да проведу десетак година у парламенту, у коме се врши права селекција, тако да у владу улазе само заиста најспремнији и најспособнији — а питање поштења не треба, наравно, ни постављати, јер у Енглеској човек који није беспрекоран у сваком погледу не може бити ни посланик а камо ли министар. Од свих министара из једне владе у кабинет улазе само они најистакнутији, који држе најважније ресоре и који стварно „воде политику“. Кабинет је, дакле, срж британског устава, стварни врховни политички форум. За разлику од појма владе, која је апстрактни скуп политичких шефова ресора, кабинет је реално политичко тело, које стварно доноси политичке одлуке и колективно за њих одговара парламенту. У Енглеској се врло ретко прибегава коалицијама — па и тада не и сувише хетерогених група — јер је доказано („егримен ту дифер“) да је свака коалиција слаба као влада и опасна због смањеног смисла за заједничку одговорност.

Сва је вештина Енглеза што су двостраначким системом успели да одржавају „клацкалицу“ око власти између странке на власти и „Опозиције Њ. Величанства“. Влада се услед тога могла одржавати на власти само дотле док ужива подршку парламента.

Дакле, срж енглеског кабинетског система је правило о подршци већине, али то је и срж парламентаризма уопште. Међутим, оно што одликује кабинетски систем од обичног парламентаризма, то је доктрина колективне одговорности. Иако су Енглези познати као индивидуалисти, они знају да свој индивидуализам ограниче много боље него Европљани. А својим смислом за поштовање свих конвенција они су успели да створе један такав демократски режим који може брзо да се прилагоди почев од вођења рата па до правог ишчезнућа власти, систем који не компромитује демократију, али који не зна за анархију.

Увођењем у државну организацију све ширих народних маса примећена је у Енглеској карактеристична појава да на положај првог министра долази повереник широких маса. Јер, широким гласачким масама није довољан сам програм или идеја странке, нити им је важан локални кандидат; оне у личности вође странке виде персонифициран програм, везују се за њега, и бирају њега својим гласовима. Отуда је значај претседника владе у Енглеској јако порастао. Он добија огромну власт, он је носилац политике и врховни њен креатор.

Али, у енглеској демократији вођа странке на власти није човек који мисли вечито да остане на власти, који верује да је незаменљив и сматра да по сваку цену треба да спроведе своју политику. У томе и јесте разлика између енглеског премијера и модерних диктатора или претседника САД, јер док се он готово и не осврће на расположење маса, пошто су обезбеђеня на својим положајима или посебним једностраначким режимом или периодом владе од четири године, енглески претседник владе поштује уставне конвенције и одмах се повлачи с власти чим изгуби подршку широких слојева.

Значај првог министра као вође демократије искристалисао се тек у послератно доба. То је још један доказ више како је тражење најбољег вођства у демократији стално и непрекидно. А еластичност енглеског кабинетског система — уставне конвенције су неписане — и поред урођене особине чувања традиција код Енглеза, омогућује да кроз старе установе „проросте“ нешто ново и да се на тај начин створе нове конвенције.

Г. др. Бугарски-Златић испитује, затим, кабинет као радну јединицу и његов општи положај према осталим уставним факторима. Кабинет се бави свим оним пословима за које сматра да су од великог политичког значаја. Његов однос према Круни је прилично нејасан, али у односу према парламенту опажа се да је тежиште власти код кабинета, јер енглески парламенат није никада покушао, као што је било случајева у Европи, да влада, него само врши контролу над радом кабинета.

Јавно мнење је у Енглеској такође моћан фактор политике. Оно уствари бира првог министра, а не парламенат. Оно, иако је понекад споро, не дозвољава преране експерименте.

*

Светски рат поставио је Енглеској нове проблеме, јер је вођење рата захтевало већу брзину у доношењу одлука. И то су Енглези постигли прилагођавајући постепено, установу по установу, новим приликама.

Заведена је диктатура групе, кабинета који је створен коалицијом најјачих људи из обе странке. Образовани су многи комитети, уведени стручњаци у владу, смањен значај парламента и повећан значај јавног мнења итд. На тај начин створена је могућност да кабинет брзо доноси одлуке, да те одлуке претходно буду добро претресане као и да их и јавно мнење одобри. Диктатуром групе Енглеска је успела не само да добије рат, него и да очува парламентаризам.

После рата појављује се основна тежња — повратак на старо. Поново се уводи једностраначки кабинет и смањује се значај разних секретаријата и комитета. Појављује се и трећа партија, Радничка, тако да систем „клацкалице“ више не функционише најисправније. Иначе се прилике развијају у правцу јачања кабинета према парламенту а у кабинету јача положај првог министра. С друге стране и уплив јавног мнења на акцију владе све је већи и јачи. Ово јачање јавног мнења омогућено је због јаких ослонаца преко којих се оно испољава, а то су: парламент, партије, нарочито опозициона која игра главну улогу у формирању јавног мнења, штампа, друштва и организације, разне анкете, радио и сл.

Из свега излази да у енглеском политичком и уставном животу постоји стално мењање и адаптирање. Иако идеал „опште воље“ није постигнут ни у парламентаризму ни у кабинетском систему, ипак су и један и други успели да однос мањине и већине подведу под правни поредак: јер нити је мањина бесправна ни већина свемоћна. А кабинет је поред тога пружио брзину, дакле, омогућио је ефикасност управе у демократској држави.

*

Није наше да дајемо суд о делу г. др. Глигорија Бугарског-Златића. То су већ учинили наши уважени професори г. г. Слободан Јовановић и др. Ђорђе Тасић. Али, са своје стране, желимо да истакнемо да је ово прво дело о енглеском кабинетском систему које је код нас објављено. У њему нам писац открива Енглеску, ону праву демократску Енглеску, чији нам поступци понекад изгледају тако чудни и несхватљиви. Међутим, прочитавши ово дело ми ћемо упознати један нов свет, свет који мисли и ради по једној другој логици и који живи у земљи где се изнад свега поштују лична слобода грађана и одржавају освештане, старе демократске традиције.

Писац је на једном месту лепо рекао да је на континент пренета само по нека од основних енглеских уставних конвенција и због тога се калеми обично у разним европским државама обично брзо изметну. И баш зато, сада, када се и код нас говори о демократизацији, потребно је да будемо начисто какве управо треба да буде права демократска држава и на који се начин она најбоље може организовати. Одговор ће, по нашем мишљењу, јасно дати: „Енглеска кабинетска влада“...

САВА СОЛДАТОВИЋ

ДОЛАЗАК ВОЗОВА У НОВИ САД

Из Београда: 2.04, 8.02, 9.30, 13.36, 14.59, 16.59, 18.55, 21.46, 0.20;

Из Ср. Митровице — Руме: 7.19;

Из Суботице: 5.23, 6.30, 10.22, 15.37, 19.55, 21.06;

Из Сомбора: 4.56, 8.08, 17.40;

Из Ст. Бечеја — Сенте — Вел. Кикинде: 6.06, 9.33, 14.56, 19.59;

Из Богојева — Осијека: 8.08, 17.40;

Из Тителa — Петровграда — Вел. Кикинде: 5.44, 9.44, 14.41, 19.45;

Из Панчева: 5.44, 9.44, 14.41, 19.45;

Из Беочина: 7.06, 12.30, 16.15;

Из Загреба: 7.19, 8.02, 9.30, 13.36, 16.59, 21.46;

Из Будимпеште — Беча: 2.09, 5.23, 15.37, 19.55;

Из Прага — Берлина: 5.23, 19.55.

Упутства

за подношење пореских пријава течевине, посебног пореског додатка, пореза на нежењене, општег и скупног пореза на пословни промет и пореза на луксуз паушалаца за пореску 1940 год.

Пореска управа у Новом Саду саопштава:

Сва предузећа, радње (трговачке, индустриске и занатске) и сва самостална занимања која су подложна течевини дужна су у сврху разреза течевине за годину 1940 поднети у року од 1—31 јануара 1940 године пријаву о чистом приходу постигнутом у пословној години која претходи пореској 1940 години.

Пријава се подноси посебно за сваки објекат, а исто тако и за сваку врсту посла.

Пријаву треба да поднесу и она лица која су по чл. 46 Закона ослобођена од плаћања овог пореза.

Пријаву нису дужни да подносе порески обвезници, који течевину плаћају по фиксном ставу из чл. 59 Закона о непосредним порезима.

Пореску основицу сачињава једногодишњи чисти приход предузећа, радње и занимања, постигнут у протеклој пословној години пре пореске.

Чисти приход сачињава укупни бруто приход умањен издацима потребним за вођење предузећа, радње или занимања (чл. 54 Закона).

Издаци ,који нису у вези с радњом не могу се одбити од бруто прихода (чл. 55 Закона).

Занатлије ће у пријави изјавити, да ли се подједно баве продајом готове набављене робе, да ли раде помоћу стројева на погон и колико помоћника у занату запошљавају.

Пријава за разрез посебног пореског додатка.

Сви порески обвезници течевине, који су поред редовне течевине подложни и плаћању посебног пореског додатка по чл. 59/II Закона о непосредним порезима, дужни су у пореској пријави течевине, у рубрикама за ту сврху нарочито одређеним, пријавити и укупни бруто промет обављен у пословној години пре пореске године.

У смислу цитираног законског прописа плаћању посебног пореског додатка подлеже:

а) она индустриска предузећа, која робу продају непосредно потрошачима преко својих филијала, продавница и комисионарских стоваришта или преко трећих физичких или правних лица;

б) она трговачка и занатска предузећа, која поред главне радње имају и филијале (продавнице) за продају робе непосредно потрошачима.

Ко не поднесе пријаву у року одређеном овим позивом платиће на име казне 3% разрезаног основног пореза и посебног пореског додатка, а 10%, ако пријаву не поднесе ни на индивидуални писмени позив у року од 8 дана.

Пријава за разрез општег и скупног пореза на пословни промет и пореза на луксуз паушалаца

У истом напред означеном року, дужни су интелектуалци, порески обвезници општег прометног пореза, чији укупни годишњи промет, по оцени пореског одбора за прошлу годину пре пореске, није износио више од 300.000 динара, те остали обвезници општег прометног пореза као и скупног пореза на пословни промет, чији укупни годишњи промет по оцени пореског одбора за прошлу годину пре пореске није износио више од 500.000 динара, поднети заједно са пореским пријавама течевине и посебне пореске пријаве о пословном промету обављеном у прошлој години.

Пореске пријаве течевине као и пореза на пословни промет општег и скупног попуњава и подноси:

1) сопственик радње или предузећа, односно лице за чији се рачун радња води; 2) у случају закупа, закупник; 3) ако је радња у поседу више лица, онда сви скупа; 4) за малолетнике њихови родитељи, тутори; 5) за масе, њихов заступник.

Пријаву може поднети и друго лице по специјалном или генералном пуномоћју пореског обвезника.

СЛОГИНА СТРАНА

Савети

пољопривредницима

ШТА ТРЕБА ПОЉОПРИВРЕДНИК ДА ЗНА О ПОСТУПКУ С МЛЕКОМ?

Добра крава музара треба да да годишње преко 2500 литара млека. Добре краве дају млеко кроз 300—400 дана. Највише млека дају од трећег до шестог телења.

При мужи судови треба да су чисти. Најбољи су плехани судови, који се лако одржавају у чистом стању. Руке треба при мужи такође да су чисте. Пре муже треба отстранити сву прљавштину са вимена и сиса, које треба опрати млаком водом и убрисати чистом, сувом крпом.

После муже млеко треба одмах изнети из стаје, јер оно лако упија задах. Уједно га треба одмах процедити.

Млезиво је млеко које крава даје за четири до пет дана по телењу. Ово млеко не смемо мешати с другим млеком, а још мање га смемо прерађивати у сир и масло. Ово млеко, уколико претекне од телета, треба измусти и дати прасцима.

ДОЈЕЊЕ

Ждребад дојч обично 4—6 месеци, прасад 6—8 недеља, телад намењена приплоду и раду 5 недеља, телад намењена млечности 4 недеље, јарад 4—6 недеља, јагњад 3—4 месеца.

БИК ЗА ПРИПЛОД

Бик правилно храњен, здрав и добро негован, може годишње бити припуштен на 10(00 и више крава, али тако да скокови буђуду раздељени правилно на целу годинину. При ваљаној исхрани и доброј незези бик се може употребити за приплодд до 4—5 година старости, па чак и дуже. Бик који сво време проводи у стаји отежа и неће да скаче, постанее зао и неукротив. Он није ни толико плодан као бик који се креће у слободи. Да би бик био што дуже спосообан за приплод, не треба му дати много зрнасте хране, као што је, на приммер, кукуруз, већ само зоби. Ако се бикк стално не креће са кравама, треба га употребити за вучу, али само за лакши рад.

СО У СТООЧНОЈ ИСХРАНИ

Со је нужан додатак у свакој сточној храни. Говеече највише треба соли. За радног волла дневни оброк је 60 грама, за кравву музару 50 грама, за коња 30 грама, зза овцу 10—15 грама, за свиње 3—10 гграма. Ако се стока гоји, оброци соли трреба да су већи. Али оброци соли нее сме да буду јако велики, јер од тогга стока добија пролив. Говече добијеје пролив са дозом од 500 грама, а коњ са дозом од 250 грама. Ако су дозе још веће, стока може да угине. Г Говече угине ако добије 1.5 до 2 кг, коњ 1—2 кг, овца 180—200 грама, свиња 125—180 грама.

ОТАЏБИНИ

Отаџбино,
Како је лепо твоје матерински име,
Како се кроз срце провлачи дрхтај среће,
Кад нас у животу твоје руке приме,
Кад на судбу нашу поспу идеали цвеће.

Када би нам срце толико снажно било
Да снагом своје љубави сатре злотвора,
Око твога рањавог тела би се свило
Јединствено коло слоге, искреног отпора.

Отаџбино,
Знај, да би се ми пред твоје уморне груди
Ставили у један ланац одлучно, смело,
Да их штитимо од понижења и блуди.
Да бранимо од злотвора твоје изнурено тело.

Знај, да би чеда рата за мајку свесно,
У часу када их судбина зовне, да стрв
Душмана са тебе склоне, пролила бесно
На жртвеник слободе своју невину крв.

Ми знамо, отаџбино, да скривена јецаш
Над судбином твојих заблуделих синова
И да, скршена родитељским болом, клецаш
Над раком лажних идеала, лажних снова.

Не плачи, не тужи, мајко, деца ће знати
У часу пропасти своје да ти се врате,
Да се покају, а ти ћеш опроштај дати,
Благослов, и светло љубави пашће на те.
Када би нам срца толико снажна била,
Да снагом своје љубави сатру злотвора,
Када се љубав према теби не би крила,
У речи твојој мајко не би било прекора.

Н. Б. СИМИЋ

Гласник Савеза културних друштава о Слози

У 4 броју од 1939 год. доноси Гласник о Слози ово:

Друштво Слога развило је живу акцију на буђењу свести нашега народа, те је у ДАНУ отворило своју страну. Иако ови апели споро покрећу успавали масе, истрајност у раду донеће свакако жељена плода. Можда би ову акцију требало спојити са више сличних акција, те је преносити на терен кроз културна, просветна и сталешка друштва; Савез ће у секцијским седницама радо помоћи рад овог друштва.

—ooo—

Наши дописи

НАПРЕДНО СРПСКО СЕЛО ТУРИЈА

Био сам послом у Турији, па сам тамо видео и чуо ствари које могу обрадовати сваког Србина, а нарочито нашу Слогу. То је лепо, напредно село, чисто српско — нема другога становништва; човек се осећа пријатно као у Србији. Сва земља је у српским рукама. Турија је тако од малог броја српских села у Бачкој које је потпуно сачувано. Већ суседни Надаљ није више чисто српско село, као и многа наша села у Шајкашкој, некадашњој „челенци Српства". А некада славни Србобран, само пет километара удаљен од Турије, с преко 10.000 Срба, продао је скоро трећину своје земље туђинцима — те уместо да буде наша најјача тврђава у доњој Бачкој, да спасава околна угрожена српска села (Пашићево, Ст. Врбас) — он је и сам у највећој мери угрожен.

Туринци не само да добро стоје материјално, него су напредни и национално и просветно. Имају врло добро певачко друштво, читаоницу и књижницу (много ради у тим друштвима г. Милан Вујин из Новог Сада), имају земљорадничке задруге, народни универзитет.

Турија има преко 4000 становника, напредан и бистар свет. Не могу вам опширније писати о овом нашем селу, јер сам био само кратко време, али мислим да сам дужан и оволико јавити; кад се толико много пише о пропадању, треба забележити и села која се могу сматрати напредним и узорним.

НАПОМЕНА. Ми смо више пута истицали како желимо доносити дописе ове врсте: живот и стање наших села; да ли се напредује или не; бројно стање, културно; има ли организација итд. Такви дописи били би права грађа за данашње наше стање у Војводини; Слога би их могла, доцније, средити и допунити, па издати у засебној књизи. Молимо све писмене људе са села — могу то бити и ратари — да шаљу овакве дописе и стално нам јављају све догађаје, потребе, покрете у нашим селима.

Само за 24 динара месечно

достављаће Вам се, по Вашој жељи, свакодневно новосадско изд... „Дана" одмах по изласку из штампар..ије.

Ако желите да постанете наш претплатник јавите Вашу адреса на те.. ..он бр. 21-86.

Мих. Мија А. Миловановић

Два посилна

Баш уочи Нове године посетио ме је стари друг и пријатељ, резервни капетан Б., у кући, увече. Уз чашу добре „ружице“ претресасмо далеке успомене, али се највише задржасмо на Француској, чији смо ђаци обојица били. Тада ми Б. исприча и ову епизоду из рата, у вези са његовим посилним Јовом, кога је волео не само као ратног друга, већ као брата рођеног, а о чијим ми је лепим особинама и раније много пута говорио:

— Чујем га једног предвечерја из шатора, где сам сређивао своје ратне белешке за тај дан, како с неким разговара, отпоче Б. Причају... шале се... смеју се... читав сат. Када му је саговорник отишао, и ја оставих оловку и изађох пред шатор, по обичају, да посматрам залазак сунца и да мало „исправим леђа“... Подаље од шатора мој посилни је чистио пушку и певушио. Он се мало трже, када' га ослових:

— Је ли, Јово, с ким си мало час разговарао?

— Са једним француским војником, господине капетане, одговори ми он у ставу мирно, сасвим природно, спустивши пушку „к нози“.

— А од када ти њега познајеш, упитах.

— Видео сам га једанпута како држи празну лулу у устима, па сам му дао мало дувана, одговара Јова, стежући се што мора да каже истину, јер му ово доброчинство личаше као неко самохвалисање од његове стране. Зато одмах брзо додаде: „А једанпут је, после овога, и он мени дао коњака и то пуну влашу, када сам имао грипу“.

— Ете... тако смо се упознали... Сад делимо све што имамо... кад имамо... вели испрекидано Јова, коме је ово „ете“ била честа узречица.

— А да ли знаш како се зове, питам Јову.

— Име му је Жак... Ја понекад погрешим и зовем га Жика... Велим му: Море, исто ти је то... Он се не љути, него се као дете смеје, завршава посилни Јова.

— Па добро, бре Јово, како се разговарате, кад ти не знаш француски, и, о чему то толико причате? затракујем ја и даље. А Јова ће опет, озбиљно и још природније:

— Па... ете... тако, овуда он пролази кад иде по воду и понекад сврати код мене, када нема много посла. Попушимо по коју, па се разговарамо... ете тако... свашта... И он је посилни...

— А о чему сте данас разговарали, настављам са питањима, хотећи пошто пото да сазнам и неки детаљ из тих њихових разговора, пуних покрета свих црта на њиховим лицима, својствених само художественицима, како сам то приметио, када сам их ускоро поново видео заједно.

— Па, ете... питао ме, да ли сам добио писмо од куће, јер ја сам му се раније жалио, да ми већ одавна ники не пише. Кад му казах: „Јок“, а он вели, да су његови њему баш јутрос писали. Показао ми је писмо ...„Ожењен је: има жену и троје деце и стару мајку“, то ми је још раније казао. „Сликували се сви заједно сада, па му пратили слику. Види се: домаћинска кућа: лепа и здрава вамилија“, преноси ми Јова своје утиске. „И сад му пишу, да су сви живо и здраво, само вели, да не могу да купе довољно шећера... нема га... а треба им, нарочито, за најмлађе дете —; за синчића овога Жака, који се исто зове (код њи' је тако), као и таја му: „Жак“, а коме је сада тек четири година“.

Слушам Јову нетремице, а он се занео, па прича, као да их све лично познаје; говори о њима, као о својим најрођенијим,. па наставља:

— Јављају му у писму, да су морали да продаду и једну краву, али да им је виноград понео ове године не мож' бит' боље...“ Сигурно, да су зато и продали краву, да би урадили виноград“, даје Јова коментаре, упоређујући свакако у својим мислима, продату краву са продајама, под сличним околностима, које је некада и код своје куће имао... „Кад продаду грожђе и вино купиће још бољу краву, а можда и две“, убеђује ме Јова самоуверено и правдајући се, као да је он ту краву продао. Затим наставља да прича: — И ја Жаку велим, да имам код куће шљиваце, ако их Швабо до сада није обрстио, или сасвим посекао, јер чујем, да код нас, доле, нема доста дрва за огрев, колико да деца, кад се врате с појате огрејају прозебле руке и просуше обојке... Ручак се можда никако и не кува... Једе се шта било и шта се нађе... Ух!... хукну Јова и зашкрипну зубима.

— После смо, ете, продужује Јова даље да ме обавештава и без мојих питања разговарали мало и о рату... Вали се да је и његов командир храбар и много добар човек... Ту скоро рекао му је, да' ћемо убрзо сви дома да идемо, јер ће рат да се сврши и ми ћемо да победимо...

Најзад ми се Јова и похвали, завршава капетан причање:

— Позвао ме Жак, кад се сврши рат, да дођем код њега у госте, да му видим виноград и друго имање... И децу... Позвао сам и ја њега, када будем пекао препеченицу. Само, велим му ја у шали: Берба и ове године неће нас да „ухвати у околност“, мој Жако, и ако твој командир прориче убрзо свршетак рата, нити ће се чути песма „а време ове бербе из два наша „грла бијела“... Жак се смеје, а и ја се — смејем... И он мене понекипут тако дира... Шалимо се...

— Зато су запевали сада, прекиде капетан своје причање, и то, Француз Жак удаљујући се од свог ратног друга, после поздрављања, запевушио је њихову најпопуларнију војничку песму из рата: „Маделон“... а Србин Јова, пратећи га погледом искреног пријатеља како одлази, запева ону нашу, која није слетала са усана наших војника за време рата, а из које је ипак, иако је пуна сете, увек провиравала нада на боље дане:

„Крену се лађа француска,
Са пристаништа Солунска...“

С том песмом и затекао сам Јову када сам из шатора изишао.

Ту капетан застаде. Као да је још нешто претраживао по далеким успоменама, али, које су по урезаности у срцу, толико блиске, да изгледаше, као да се све то јуче десило... Асоцијације се брзо стварају. Затим се Б. подиже са столице, мало се нагну к мени и нагло ми рече, са нешто повишеним гласом и подигнутим кажипрстом десне руке у вис:

— Хајде, опорекни ти мени сада, да не постоји и сељачки „есперанто“ који се не учи из уџбеника, већ из нужде живота... И, одговори: којим се говори искреније?... А?...

И ја се подигох, механички, са свога седишта. Погледасмо се, а за овим дохватисмо чаше са стола и куцнусмо се... Затим се у трпезарији, где смо седели, угаси светлост, да би за који тренутак опет засијала. Поноћ откуцава. Долази Нова година...

Испили смо чаше до дна, и то у стојећем ставу, онако, како смо се затекли из старе године, малочас, па углас, истовремено, без договора, узвикнусмо:

— ЗА ФРАНЦУСКУ!..

Нови роман „Дана“

КАРЈЕРА ЏОАН ХАЛ

(РОМАН ЈЕДНЕ ГАРДЕРОБЕРКЕ)

написао: ОЛИВЕР БАГ

(23)

— Реците, наставио је Колинс, ко је управо оно плаво, бледо анђелче у вашем локалу? Ја сам већ једном данас био у Амбасадору док ви још нисте били тамо, па ми је једна мала дала неко пиће које би могло да отрује пацове. Поздравите је. Али биће, да и ви исто пиће продајете.

— Ја уопште не продајем алкохол, рекла је Џоан енергично. Ја сам само гардероберка и немам никакав други занат уз то.

— Немате уз то никакав други занат? стварно и детињасто се зачудио Колинс.

У том тренутку су се кола полако зауставила. Шофер је отворио стаклени прозорчић, провукао главу и упитао:

— А куда сад?

— Куда смо до сада пролазили? хтео је да зна Колинс

— Кроз парк.

— Е, па онда ћемо опет проћи кроз парк.

— У реду. Такси је поново полако кренуо.

— Слушајте ви, ја на сваки начин морам кући. Рекла сам вам већ да станујем чак у Бруклину.

— Разуме се. Али још је доста рано. Имамо још мало времена. Приближао је ближе њој, ставио јој руку око врата и молио: само један мали пољубац.

— Ја нисам пошла са вама да се заваљам. Ја сам пошла да бисте се ви истрезнили.

— Ето, можда би један пољубац био најбоље средство да се истрезним.

— Не, рекла је Џоан гурајући га од себе.

Он је завукао руку у џеп од панталона, извадио један свежањ новчаница, узео једну банкноту пружио јој и рекао:

— Молим, и хоћете ли ми сад дати један пољубац?

— Она се са гађењем окренула од њега:

— И ви сте исто тако ниски и глупи као и остали мушкарци.

— Ах, то дакле није довољно?

Опет је извукао једну банкноту из свежња и понудио јој сад обе. Она је грубо одгурнула његову руку. А он је поново покушао да је ухвати за руку.

— Пустите ме сместа, јесте ли разумели?

— Ах, — он је нагло пољубио у врат.

Она му је распалила један шамар да је одјекнуло у колима. Џоан се горко смешкала:

— А ја сам мислила да вам гиме чиним једну услугу. Сад ми је жао времена које сам изгубила.

Она се нагла напред и хтела да лупи о стакло, али је он опет узео за руку.

— Не, молим вас немојте, рекао је Колинс готово плачним гласом. Жао ми је, озбиљно ми је жао. Ја нисам имао намере да вас увредим. Да нисам тако уображен, схватио бих одмах како сте мислили оно „ниски и глупи“.

Неприметно се одмакао од ње. Тада је испружио руку:

— Желео бих да постанемо добри пријатељи. То јест, ако ми још можете веровати

Она га је дуго посматрала, затим се насмешила и пружила му руку.

— Па добро, рекла је Џоан благо.

— Ви — ви сте дакле збиља друкчија него остале? Чини ми се да још никада нисам наишао на жену као што сте ви. То је и разлог што нисам знао, — што нисам знао, како да се понашам. Знате, данас човек има тако мало прилика да наиђе на праву даму, рекао је Колинс милујући јој нежно руку.

— Ја сам раније увек желела да будем богата жена, да припадам добром друштву и све што уз то иде, смешкала се Џоан, али од како сам постала гардероберка променила сам мишљење. Човек може толике ствари да научи у мом занату. Има ли зар стварних дама и џентлмена у вашем високом друштву? Мислим, зар не може човек да буде богат и да при томе остане џентлмен? Вероватно су сви синови богатих очева такви — но, такви као ви.

— По свој прилици, рекао је Колинс тихо, вероватно зато што кћерке богатих очева нису као ви.

Роберт Колинс се нагнуо напред и лупио у окно.

— Где [illegible] станујете? упитао је затим Џоан.

— Беј Брџ... Бруклин. Зашто?

— Сад ћу вас одвести кући.

— То је смешно. А ја сам мислила да ја вас отпратим кући.

— Е, ја сам сад опет трезан и ведар као риба. Смем ли?

— Да, али стварно не би требало, то је збиља врло далеко.

Он је миловао и даље њену руку:

— Никада више нећу бити насртљив према вама. Обећавам вам. Ја сам додуше син богатог оца, али вам се кунем да ћу се у будуће понашати као, као — што ви то желите.